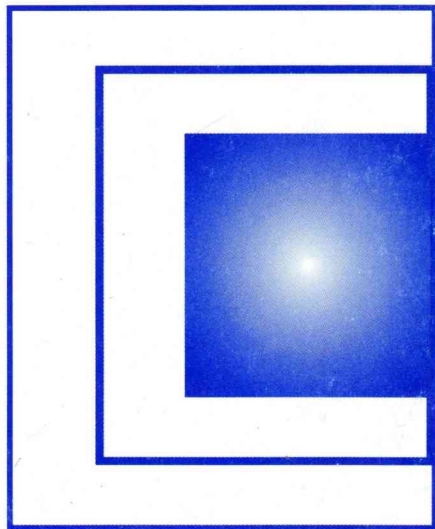

знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини

КАЛЕНДАР

2006

92.5(4УКР-4ХМЕ

К 17

Управління культури
Хмельницької обласної державної адміністрації
Хмельницька обласна
універсальна наукова бібліотека ім. М. Островського

**Календар
знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини
на 2006 рік**

Довідково-бібліографічне видання

Хмельницька ОУНБ

1160688

Хмельницький
2005

ББК 92.5

К 17

Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2006 рік: Довід.-бібліогр. вид. / Упр. культури Хмельниц. облдержадмін.; Хмельниц. ОУНБ ім. М. Островського; Уклад. С. Гук, В. Мельник. – Хмельницький, 2005. – 72 с.

Укладачі: Гук С.Б.
Мельник В.О.

Відповідальна за випуск: Синиця Н.М.

Передмова

Шановні читачі, бібліотечні працівники, освітяни, шанувальники культури!

Перед Вами щорічне довідково-бібліографічне видання Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М. Островського, мета якого – нагадати про найбільш значні події та ювілеї видатних людей, діячів науки, культури, літератури, що відзначатимуться у 2006 році на Хмельниччині.

Перелік знаменних і пам'ятних дат поданий по місяцях. До деяких дат, помічених позначкою (*), додаються інформаційні довідки, що супроводжуються невеликими бібліографічними списками. У списках література групується в логічній послідовності. Іноді за браком матеріалу до них включені джерела, які відсутні у нашій бібліотеці.

Сподіваємось, що “Календар...” стане вашим надійним помічником в організації масових заходів, облаштуванні книжкових виставок, присвячених ювілейним і пам'ятним датам Хмельниччини, а також в інформаційному забезпеченні всіх, хто цікавиться історією і культурою Подільського краю.

Відбір матеріалу завершено у вересні 2005 року.

Висловлюємо щиру подяку всім, хто брав участь у підготовці видання до друку. Свої зауваження і пропозиції просимо надсилати за адресою:

*29000, Хмельницький,
вул. Театральна, 28,
Обласна універсальна наукова бібліотека
ім. М. Островського, відділ краєзнавства.*

Знаменні і пам'ятні дати

Січень

- 1** 40 років з часу заснування Кам'янець-Подільської центральної міської бібліотеки ім. В.П. Затонського.
- 85 років з дня народження Петра Михайловича Шморгуна – українського історика, доктора історичних наук, професора, заслуженого діяча науки України. Народився в с. Осламово Віньковецького р-ну.
- * 60 років з дня народження Лева Васильовича Баженова – вченого-історика, краєзнавця, професора Кам'янець-Подільського державного університету, директора Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАНУ.
- 50 років з дня народження Василя Івановича Горбатюка – письменника, заступника голови обласної організації Національної Спілки письменників України, директора Хмельницького літературного музею. Народився у с. Гнатівцях Хмельницького р-ну.
- 15 років з часу виходу першого номера газети “Кам'янець-Подільський вісник” – органу Кам'янець-Подільської міської Ради.
- 2** 70 років з дня народження Івана Йосиповича Юзвишина – академіка, доктора інформаціологічних наук, президента Міжнародної Академії інформаційних систем і мереж, президента Міжнародної Академії інформатизації. Народився у смт Вінківцях.

- 7* 80 років з дня народження Веніаміна Володимировича Кушніра (1926–1992) – українського художника. Народився у с. Рудці Кам'янець-Подільського р-ну.
- 10 130 років з дня народження Василя Івановича Яворського (1876–1974) – вченого-геолога та палеонтолога, Героя Соціалістичної Праці, заслуженого діяча науки і техніки Росії, лауреата Державної премії СРСР. Народився у м. Кам'янці-Подільському.
- 12 90 років з дня народження Василя Семеновича Слободзяна (1916–1942) – Героя Радянського Союзу, уродженця с. Бахматівців Хмельницького р-ну.
- 16 85 років з дня народження Івана Яремовича Бойчака (1921–1972) – критика, прозаїка, кандидата філологічних наук, автора численних нарисів, рецензій про творчість українських письменників. Народився у с. Піддубцях Славутського р-ну.
- 19 60 років з дня народження Геннадія Васильовича Бондаренка – історика, краєзнавця, кандидата історичних наук, члена правління Всеукраїнської спілки краєзнавців. Народився у смт Сатанові Городецького р-ну.
- 21 85 років з дня смерті Миколи Дмитровича Леонтовича (1877–1921) – українського композитора і педагога. Протягом 1892–1899 рр. навчався у Кам'янець-Подільській духовній семінарії.
- 23 85 років з дня народження Володимира Самійловича Семеновського (1921–1992) – українського поета, автора збірок “Де Дністер і Збруч”, “В єдинім строю”, “Сяйво калини”, “Солов'ї прилетіли”. Народився у с. Кривині Славутського р-ну.

- 85 років з дня народження Степана Івановича Хоптяра (1921–1945) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Грабина (нині у межах смт Ярмолинців).
- 25 85 років тому (1921) в Проскурові почала виходити газета “Часовой труда”.
- 27 85 років з дня народження Олексія Петровича Сидоришина (1921–1945) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Йосипівці Старосинявського р-ну.
- 29 100 років з дня народження Андрія Зотовича Поліщука (1906–2002) – відомого оперного співака. Народився у Нетішині.
- 30 85 років з часу виходу першого номера газети “Трудівник Полісся” – органу Славутської міськрайонної ради та райдержадміністрації.

Лютий

- 3* 100 років з дня народження Сергія Васильовича Кукурузи (1906–1979) – українського і казахського художника-графіка. Народився у с. Подільському Кам’янець-Подільського р-ну.
- 5 75 років з дня народження Петра Павловича Брицького – історика, доктора історичних наук, професора. Народився у с. Лисанівцях Старосинявського р-ну.
- 6 105 років з часу заснування Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М. Островського (1901).
- 15 140 років з дня народження Гната Павловича Житецького (1866–1929) – історика, літературознавця. Народився у м. Кам’янці-Подільському.

- 85 років з дня народження Дмитра Івановича Брика (1921–1992) – красзнавця Поділля, художника, мистецтвознавця, педагога. Уродженець Краснодарського краю (Росія). З 1944 року проживав у м. Кам’янці-Подільському.

- 16 90 років з дня народження Василя Миколайовича Баженова (1916–1995) – російського прозаїка. Народився у с. Капшино Калінінградської обл. (Росія). З повоєнного часу проживав на Хмельниччині.

- 17 95 років з дня народження та 65 років з часу смерті (жовтень) Шимона Рафаїловича Гольденберга (1911–1941) – поета, прозаїка, учасника Великої Вітчизняної війни. Народився у с. Купелі Волочиського р-ну.

- 70 років з дня народження Віталія Станіславовича Кузіна – поета, члена Хмельницької літературної спілки “Поділля”.

- 20 років з дня відкриття (1986) художнього музею у Хмельницькому.

- 23 85 років з дня народження Михайла Ілліча Щербаня (1921–2000) – доктора географічних наук, професора, дослідника Поділля, лауреата Державної премії. Народився у с. Зарічанці Чемеровецького р-ну.

- 25 135 років з дня народження Лесі Українки (1871–1913) – видатної української поетеси, яка неодноразово була у Полонному.

- 26 85 років тому (1921) перейменовано Український державний університет у Кам’янці-Подільському у Вищий інститут народної освіти (нині Кам’янець-Подільський державний університет).

Березень

- 2 85 років з дня народження Володимира Пилиповича Фарфоровського – доктора педагогічних наук, професора. Народився у с. Турчинцях Городоцького р-ну.
- 7 75 років з дня народження поета Володимира Самійловича Қасаковича. Народився в Мінську. З 1946 року проживає на Хмельниччині.
- 10 85 років з дня народження Домініка Івановича Водзінського – доктора педагогічних наук, професора. Народився у с. Мала Салиха Красилівського р-ну.
- 11 65 років з дня народження Миколи Івановича Коломійця – поета, лауреата обласної літературної премії імені В. Булаєнка.
- 13 55 років з дня народження Віктора Михайловича Брицина – мовознавця, доктора філологічних наук, професора. Народився у м. Кам'янці-Подільському.
- 14 65 років тому (1941) згідно з Постановою ЦК ВКП(б) і Раднаркому СРСР Проскурів став обласним центром Кам'янець-Подільської області.
- 85 років з дня народження Сергія Давидовича Козака (1921–1993) – українського співака, композитора, народного артиста України, поета і прозаїка. Народився у с. Старому Кривині Славутського р-ну.
- 16* 135 років з дня народження Миколи Григоровича Бурачека (1871–1942) – українського живописця-пейзажиста, заслуженого діяча мистецтв України. Народився у Летичеві.

- 23 220 років з дня народження Олексія Петровича Юшневського (1786–1844) – декабриста, одного з керівників Південного товариства декабристів. Народився у Подільській губернії в дворянській сім'ї. За деякими джерелами місцем народження вважається Кам'янець-Подільський.
- 30 90 років з дня народження Дарії Микитівни Доброчасової – українського ботаніка, доктора біологічних наук, заслуженого діяча науки, лауреата Державної премії України. Уродженка с. Хижники Старокостянтинівського р-ну.

* * *

445 років з часу заснування міста Старокостянтинова.

95 років з дня народження Миколи Андрійовича Храновського (1911–1943) – одного з керівників Проскурівського підпілля. Народився в м. Одесі, згодом сім'я переїхала у с. Гатну Деражнянського р-ну.

35 років з часу заснування Меджибізького історико-етнографічного музею.

Квітень

- 4 75 років з дня народження Владислава Ванагса (1931–2001) – педагога, будівельника. З 1977 року працював у Городку, тут заснував Вищу духовну семінарію.
- 10 90 років з дня народження Василя Яковича Меха – краєзнавця, дослідника та популяризатора історії Старокостянтинівщини, заслуженого вчителя України. Народився у с. Решнівці Старокостянтинівського р-ну.
- 18* 90 років з дня народження Володимира Самійловича Бабляка (1916–1970) – українського письменника, автора роману-трилогії “Вишневий сад”, діалогії “Жванчик” та низки оповідань. Народився у с. Великому Жванчику Дунаєвецького р-ну.

- 22** 80 років з дня народження Юрія Петровича Фастенка – українського живописця та графіка. Народився у Кам'янці-Подільському.
- 23** 115 років з дня народження Олександра Васильовича Багрія (1891–1949) – українського, російського та азербайджанського літературознавця, фольклориста, бібліографа, професора. Народився в Летичеві.
- 24** 105 років з дня народження Сави Захаровича Божка (1901–1947) – українського письменника. У 1924 р. в Кам'янці-Подільському налагодив випуск окружної газети “Червоний кордон”. 1938 року безпідставно репресований
- 25** 80 років з дня народження Олени Семенівни Алексеевої – доктора сільськогосподарських наук, академіка. З 1971 року працювала у Кам'янець-Подільській державній аграрно-технічній академії.
- 26** 75 років з дня народження Вадима Петровича Шептицького – краєзнавця Хмельниччини, публіциста, члена Національної Спілки журналістів України.
- 27** 80 років з дня народження Миколи Миколайовича Євтушка (1926–1993) – історика-краєзнавця Хмельниччини, одного з організаторів краєзнавчого руху на Старокостянтинівщині.
- 28** 85 років з дня народження Михайла Павловича Мебші (1921–1944) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Подолянському Деражнянського р-ну.
- 29** 125 років з дня народження Катерини Андріївни Рубчакової (1881–1919) – української драматичної актриси, співачки, педагога. Виступала на сценах Кам'янця-Подільського, Проскурова. Померла у с. Зіньківцях нині Кам'янець-Подільського р-ну.

- 30** 50 років з дня народження Павла Миколайовича Гірника – поета, голови Хмельницького відділення Асоціації письменників України, лауреата літературних премій імені А. Малишка та П. Усенка. Проживає у м. Хмельницькому.

* * *

860 років з часу першої літописної згадки про Меджибіж (1146).

Травень

- 3** 45 років з дня смерті Олексія Івановича Барановича (1892–1961) – відомого українського історика, доктора історичних наук. Народився у м. Старокостянтинові.
- 4*** 100 років з часу заснування “Просвіти” на Поділлі.
- 5** 75 років з дня народження Миколи Кіндратовича Кондратюка – українського співака, педагога та громадського діяча, народного артиста СРСР, лауреата Державної премії імені Т.Г. Шевченка. Народився у м. Старокостянтинові.
- 7** 200 років з часу відкриття Кам’янець-Подільської міської лікарні.
- 15** 85 років з дня народження Іллі Григоровича Рисюка (1921–1945) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Соколівці Ярмолинецького р-ну.
- 17** 145 років з дня народження Костянтина Григоровича Солухи (1861–1922) – просвітянина, громадського діяча, лікаря. Жив і працював у Кам’янці-Подільському, був головою Подільської “Просвіти”.
- 18** 65 років з дня народження Олега Михайловича Приходнюка – українського археолога, поділлєзнавця, доктора історичних наук, лауреата Державної премії України. Народився у м. Хмельницькому.

- 19* 80 років з дня народження Миколи Степановича Житара – поета, члена Хмельницької міської літературної спілки “Поділля”. Народився в с. Юхимівцях Волочиського р-ну.
- 21 70 років з дня народження Івана Васильовича Рибицького – поета, автора багатьох поетичних збірок. Народився у с. Цвітоха Славутського р-ну.
- 27 105 років з дня народження Олени Олександрівни Бенцаль-Карп’як (1901–1990) – оперної співачки. В еміграції виступала в Українському театрі в Німеччині. У США керувала українським драматичним гуртком молоді. Народилася у Меджибожі Летичівського р-ну.
- 31 110 років з дня народження Олени Сергіївни Осліковської (1896–1990) – прозаїка, публіциста, кандидата економічних наук, почесного громадянина Летичева – міста, в якому народилася.

* * *

- * 210 років з дня народження Степана Хомича Хотовицького (1796–1885) – відомого російського та українського акушера і педіатра, професора, академіка Петербурзької медико-хірургічної академії. Народився у м. Красилові.

Червень

- 1 85 років з дня народження Івана Івановича Сварника (1921–1989) – поета, прозаїка, перекладача. Народився у с. Лисогірці Дунаєвецького р-ну.
- 5 65 років з дня народження Галини Йосипівни Ісаєнко – поетеси, члена Хмельницької міської літературної спілки “Поділля”. Народилася у с. Вовковинцях Деражнянського р-ну.

- 7* 120 років з дня народження Костянтина Віталійовича Широцького (1886–1919) – красзнавця Поділля, етнографа, фольклориста. У 1906 р. закінчив Кам’янець-Подільську духовну семінарію. З 1918 р. працював професором Кам’янець-Подільського Українського державного університету. Досліджував мистецтво, культуру, історію, побут, звичаї, фольклор України і Поділля XIX – поч. XX ст. Учасник 7-и подільських етнографічних експедицій (1901–1914).
- 65 років з дня народження Віталія Васильовича Нечитайла – історика, кандидата історичних наук, професора Кам’янець-Подільського державного університету, поета, члена обласної організації Національної Спілки письменників України, лауреата літературних премій імені В. Булаєнка та імені М. Годованця.
- 9 60 років з дня народження Віктора Олександровича Лінника – поета, автора збірок поезій “До мети”, “Пшеничний пам’ятник” та ін. Народився у с. Судилкові Шепетівського р-ну.
- 10 100 років з дня народження Антона Петровича Бринського – прозаїка, Героя Радянського Союзу, автора книг “По той бік фронту”, “Партизанський кур’єр”, “Бойові супутники мої”, “Моя Андріївка”. Народився у с. Андріївці Чемеровецького р-ну.
- 12 125 років з дня народження Франца Францовича Лендера (1881–1927) – інженера-конструктора, артилериста, професора, винахідника зенітної гармати. Народився у м. Дунаївцях.
- 14 75 років з часу виходу першого номера газети “Життя Теофіпольщини” – органу Теофіпольської райради та райдержадміністрації.

- 17 105 років з дня народження Маргарити Яківни Сенгалевиц (1901–1975) – прозаїка, перекладачки, учасниці I з'їзду письменників СРСР, автора десятка книг, серед яких “Чарівний мазок”, “Вірші та оповідання”, “Спогади про Коцюбинського” та ін. Народилася у м. Кам'янці-Подільському.
- 26 55 років з дня народження Вадима Олександровича Переяслава – члена обласної організації Національної Спілки письменників України, лікаря-реаніматолога Хмельницької обласної лікарні.
- 27 60 років з дня народження Валерія Гаязовича Баталова – прозаїка, драматурга, автора книг “Останній слід Цезаря”, “Інтерв'ю не для преси”. Народився у с. Крупці Славутського р-ну.
- 30 95 років з дня народження Ірини Борисівни Гуревич (1911–1995) – заслуженого діяча мистецтв України, режисера-мультиплікатора. Народилася у Летичеві.

* * *

85 років з часу виходу першого номера газети “Зоря Надгориння” – органу Ізяславської райради та райдержадміністрації.

Липень

- 1 55 років з дня народження Віталія Івановича Ніколайчука – професора, академіка Академії наук вищої школи України, заслуженого діяча науки і техніки України. Народився у с. Веселівці Красилівського р-ну.
- 2 80 років з дня народження Комунара Савелійовича Беркута – художника станкового живопису. Народився у с. Григорівці Старокостянтинівського р-ну.

- 7* 75 років з дня народження Олександра Андрониковича Відоменка – відомого шевченкознавця, краєзнавця, дво-правнучатого племінника Т.Г. Шевченка по брату Йосипу. Проживає у м. Хмельницькому.
- 14 95 років з дня народження Євгена Федоровича Шамрая (1911–1980) – доктора біологічних наук, професора, заслуженого діяча науки України. Народився у с. Новоселиці Полонського р-ну.
- 70 років з дня народження Анатолія Олексійовича Копилова – історика-славіста, поділлєзнавця, кандидата історичних наук, ректора Кам'янець-Подільського педуніверситету (1977–2001). Народився і м. Шепетівці.
- 17 85 років з дня народження Володимира Зельмановича Вайсера (1921–1943) – Героя Радянського Союзу. Народився у Проскуріві.
- 19* 130 років з дня народження Володимира Мойсейовича Чехівського (1876–1937) – державного, громадсько-просвітницького і культурного діяча. У 1901–1905 рр. проживав і працював у м. Кам'янці-Подільському.
- 20 85 років з дня народження Оксани Вікул – української балерини з діаспори, автора багатьох хореографічних праць. Народилася у м. Кам'янці-Подільському. Проживає у м. Сілвер-Сіті (шт. Нью-Мексіко, США).
- 25 140 років з дня народження Модеста Пилиповича Левицького (1866–1932) – українського письменника, публіциста. Народився у с. Вихилівці Ярмолинецького р-ну.
- 26 65 років з дня народження Тамари Артемівни Севернюк – поетеси. Народилася у м. Старокостянтиніві.

- 30*** 120 років з дня народження Георгія Семеновича Верейського (1886–1962) – народного художника Російської Федерації, заслуженого діяча мистецтв, академіка. Народився у Проскурові.

* * *

65 років тому (1941) війська гітлерівської Німеччини та її союзників окупували територію Кам'янець-Подільської області (нині Хмельницька обл.).

65 років тому (1941) у Славуті фашистськими окупантами було створено табір смерті радянських військовополонених.

25 років тому (1981) став до ладу “Хмельницьклегпром” (з 1995 – ЗАТ “Хмельницьклегпром”).

Серпень

- 2** 85 років з дня народження Бориса Андрійовича Сугерова (1921–1943) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Ходорівцях Кам'янець-Подільського р-ну.
- 5** 85 років з часу виходу першого номера газети “Новий шлях” – органу Полонської райради та райдержадміністрації.
- 18** 135 років з дня смерті Анатолія Патрикійовича Свидницького (1834–1871) – українського письменника, фольклориста, етнографа. Протягом 1851–1856 рр. Навчався у Кам'янець-Подільській духовній семінарії.
- 22** 15 років з часу створення Хмельницького обласного державного телебачення.

Вересень

- 10* 90 років з дня народження Дмитра Михайловича Брилінського (1916–1998) – педагога, відмінника народної освіти України, ветерана праці, автора “Словника подільських говірок”. Народився у с. Сирватинцях Городоцького р-ну.
- 11 105 років з дня народження Самійла Григоровича Кончинського (1901–1975) – заслуженого артиста України. Працював у Хмельницькому обласному театрі ім. Г.І. Петровського (1946–1975).
- 13 110 років з дня народження Аврама Ісаковича Бринди (1896–1979) – лікаря-дерматовенеролога, доктора медичних наук. Народився у смт Меджибожі Летичівського р-ну.
- 70 років з дня народження Володимира Терентійовича Михайличенка (1936–1978) – поета-шістдесятника. Працював у Хмельницькій районній газеті “Прибузька зоря” (1969–1971).
- 22 110 років тому (1896) у Берездові нині Славутського району було відкрито двокласне сільське народне училище на базі однокласного, заснованого ще у 1881р.
- 27 75 років з дня народження Радомира Івановича Сіліна – доктора технічних наук, професора, ректора Технологічного університету Поділля (1974–2001), Почесного громадянина м. Хмельницького (2000).

* * *

910 років з часу заснування м. Ізяслава (1096).

- * 10 років з часу виходу першого номера обласного науково-методичного журналу “Педагогічний вісник” – органу управління освіти і науки Хмельницької облдержадміністрації.

10 років з часу відкриття музею історії м. Хмельницького.

М60688

Жовтень

- 1 95 років з дня народження Володимира Петровича Майборського (1911–1986) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Зінках Білогірського р-ну.
- 3 60 років з дня народження Анатолія Антоновича Площинського – журналіста, члена Хмельницької міської літературної спілки “Поділля”.
- 4 70 років з дня народження Івана Сергійовича Чекмана – члена-кореспондента НАН і АМН України, доктора медичних наук, професора, академіка Нью-Йоркської академії наук, лауреата Державної премії України, завідувача кафедри фармакології Національного медичного університету ім. О. Богомольця. Народився у с. Чанькові Дунаєвського р-ну.
- 115 років з дня народження Освальда Федоровича Бургардта (псевд. Юрій Клен, 1891–1947) – поета, перекладача, літературознавця. Народився у с. Сербинівці Старокостянтинівського р-ну.
- 10 85 років з дня народження Павла Трохимовича Писаренка – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Станіславівці Віньковецького р-ну.
- 12 85 років з часу створення (1921) Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту (колишнє педагогічне училище).
- 18 65 років з дня смерті Володимира Юхимовича Свідзінського (1885–1941) – поета-перекладача, представника високого модернізму, творця мітософічної поезії. Життєво і творчо пов’язаний з Поділлям.

- 21** 115 років з дня народження Есфіри Марківни Перцелай (1891–?) – доцента, кандидата медичних наук. Народилася у Сатанові нині Городоцького р-ну.
- 22** 90 років з дня народження Максима Мартиновича Паламарчука (1916–2000) – відомого вченого економіко-географа та економіста, академіка, віце-президента Українського географічного товариства, заслуженого діяча науки України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, автора численних наукових монографій, шкільних підручників та посібників. Народився у с. Воробіївці Полонського р-ну.
- 24** 95 років з дня народження Миколи Купріяновича Делегея (1911–1945) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Коминач Ізяславського р-ну.
- 25** 115 років з дня народження Мілія Вікентійовича Єзерського (1891–1976) – російського письменника, автора понад двадцяти книжок, серед яких найвизначнішими є тетралогія “Влада і народ”, повість “Дмитрій Донської” та ін. Народився в Ізяславі.
- 28** 85 років тому (1921) в районі Гусятина через Збруч перейшов повстанський загін Семена Палія.
- 31** 100 років з дня народження Йосипа Андрійовича Кадученка – Героя Радянського Союзу. Народився у смт Старій Ушиці Кам’янець-Подільського р-ну.

* * *

160 років з часу перебування Т.Г. Шевченка на Поділлі з метою вивчення пам’яток української старовини.

75 років з часу виходу першого номера “Летичівської газети” (1931) – органу Летичівської райради та райдержадміністрації.

40 років з часу заснування Хмельницького ПТУ №11.

15 років з часу створення Подільської спілки молоді.

Листопад

- 10** 60 років з дня народження Петра Анатолійовича Ладигенського – композитора, педагога. Народився у м. Кам'янці-Подільському.
- 14** 95 років з дня народження Івана Степановича Андрощука – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Ганнополі Славуцького р-ну.
- 15** 115 років з дня народження Ісака Мойсейовича Печука (1891–1970) – вченого в галузі гірничої справи, доктора технічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України. Народився у Летичеві.
- 18** 75 років з часу виходу першого номера газети “Вперед” – органу Ярмолинецької райради та райдержадміністрації.
- 21** 60 років з дня народження Михайла Антоновича Гуменицького (1943–1995) – поета, журналіста. З 1973 р. проживав на Хмельниччині, працював у редакціях газет області.
- 22** 205 років з дня народження Володимира Івановича Дала (1801–1872) – прозаїка, лексикографа, етнографа. Як військовий лікар у січні 1831 року прибув до Кам'янця-Подільського для боротьби з епідемією холери. У селах Черчі, Голенищеві, Чернокозинцях записав легенди. Враження від перебування у Кам'янці лягли в основу повісті “Подоланка”.
- 24** 70 років з дня народження Юрія Миколайовича Коляно – українського вченого в галузі термомеханіки, доктора технічних наук, професора, лауреата Державної премії України (1981). Народився в с. Трительниках Волоцького р-ну.

* * *

10 років з часу створення у Хмельницькому телерадіокорпорації “Контакт”.

* * *

осінь – зима – 60 років тому (1946) розпочався масовий голод в Україні, в тому числі і на Хмельниччині.

Грудень

- 5** 95 років з дня народження Сергія Івановича Гроша (1911–1990) – українського живописця, заслуженого діяча мистецтв України. Народився в с. Бражинцях Полонського р-ну.
- 70 років з дня народження Леоніда Трохимовича Пастушенка – прозаїка, автора книжок “Троє проти одного”, “Полинний трунок”, “Лист до запитання”. Народився у с. Говорах Віньковецького р-ну.
- 13** 85 років з дня народження Андрія Юхимовича Дячука (1921–1945) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Великих Орлинцях Красилівського р-ну.
- 15** 80 років з дня народження Володимира Петровича Вовкодава – краєзнавця-історика, етнографа, фольклориста Поділля. Народився у с. Лознах Летичівського р-ну.
- 17** 90 років з дня народження Федора Єфремовича Пахальчука – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Дворик Красилівського р-ну.
- 50 років тому (1956) було відкрито Хмельницьку міську лікарню.
- 22** 70 років з дня смерті Миколи Олексійовича Островського (1904–1936) – письменника, чиє життя пов’язане з Поділлям; автора романів “Як гартувалася сталь”, “Народжені бурєю”.

- 25** 40 років з часу створення Хмельницького радіотехнічного заводу (нині державне підприємство “Новатор”).
- 29** 60 років з дня народження Галини Кирилівни Медведчук – краєзнавця, етнографа, завідувача історико-етнографічного відділу Меджибізького музею-фортеці.

* * *

65 років (1941) з часу створення Славутського міжрайонного підпільного комітету.

565 років з часу першої згадки про Білогір'я (до 1946 р. – Ляхівці).

У 2006 році виповнюється

1010 років з часу першої літописної згадки про місто Полонне (996).

765 років з часу вторгнення (1241) монголо-татарських полчищ на Правобережну Україну, в т.ч. і на Поділля.

765 років з часу першої документальної згадки про с. Трусилівку Красилівського р-ну (1241).

655 років з часу першої документальної згадки про с. Баймаки Білогірського р-ну (1351).

620 років з часу першої літописної згадки про с. Привороття (нині с. Подільське) Кам'янець-Подільського р-ну.

610 років з часу першої письмової згадки про с. Дяків Славутського р-ну (1396).

600 років з часу першої документальної згадки про с. Сокіл Кам'янець-Подільського р-ну (1406).

595 років з часу першої документальної згадки про смт Летичів (1411).

585 років з часу першої історичної згадки про с. Поляхове Теофіпольського р-ну (1421).

575 років з часу першої письмової згадки про с. Жванець Кам'янець-Подільського р-ну (1431).

575 років з часу заснування Деражні.

570 років з часу заснування с. Балина Дунаєвського р-ну.

570 років з часу першої документальної згадки про с. Божикивці Деражнянського р-ну (1436).

505 років з часу документальної згадки про села Пиляву Старосинявського р-ну та Криворудку Красилівського р-ну (1501).

500 років з часу першої документальної згадки про с. Веселівку Красилівського р-ну (1406).

490 років з часу першої документальної згадки про села Вербку, Сахни, Юрченки Летичівського р-ну (1616).

455 років тому (біля 1551) в Плоскирові було побудовано дерев'яну фортецю.

415 років з часу документальної згадки про с. Чотирбоки Шепетівського р-ну (1591).

405 років з часу письмової згадки (1601) про села Радощівку та Сахнівці Ізяславського р-ну, Баглаї та Киселі Старокостянтинівського р-ну, Велику Шкарівку Шепетівського р-ну, Печеське, Митенці, Решнівку, Сорокодуби Красилівського р-ну.

405 років тому (1601) в Кам'янці-Подільському цеховий майстер Стефан Самборський вперше поставив на книгах своєї бібліотеки екслібрис. Це був перший екслібрис на книжках в Україні.

230 років з часу першої згадки про с. Кадіївку Ярмолинецького р-ну (1776).

205 років тому (1801) у Проскурові було збудовано римо-католицький костюл св. Анни. Зруйнований у 1936 р.

195 років з часу першої документальної згадки про с. Шарівку Ярмолинецького р-ну (1811).

190 років з дня народження і **140** років з часу смерті Антона Гіацинтовича Коципінського (1816–1866) – польського і українського композитора, етнографа і педагога. Жив і працював у Кам'янці-Подільському (1845–1849).

145 років з часу скасування кріпосного права (1861).

145 років з дня народження Павла Федоровича Вікули (1861–1923) – краєзнавця, фольклориста Поділля, історика церкви, член Подільського історико-археологічного товариства, завідувача єпархіальної бібліотеки (1893–1903). Народився у м. Кам'янці-Подільському.

135 років з дня народження Юхима Петровича Філя (1871–193?) – краєзнавця Поділля, літературознавця, етнографа, вченого секретаря Кам'янець-Подільського наукового товариства при Українській Академії Наук. У 20-і роки викладав українську літературу в Кам'янець-Подільському інституті народної освіти, був членом редколегії “Записок” Товариства. Репресований у справі СБУ.

135 років тому (1871) у с. Терешках Красилівського р-ну було відкрито церковно-приходську школу.

130 років тому (1876) вийшов перший том “Трудов Подольского церковного историко-археологического общества” – видання, в якому містилося багато відомостей про сучасну Хмельниччину.

130 років з часу відкриття у Кам’янці-Подільському медичного училища (1876).

130 років тому (1876) у Проскурові вступила в дію механічна майстерня, яка у 1898 р. переросла в чавуноливарний і механічний заводи (нині ВАТ “Пригма-Прес”).

125 років з часу відкриття у с. Берездові Ставутського р-ну однокласного сільського училища.

120* з дня народження Віктора Кіндратовича Приходька (1886–1998) – державного, громадсько-просвітницького і культурного діяча, подільського губернського комісара освіти (1917), голови Подільського губернського земства (1918, 1920).

115 років тому (1891) у Проскурові був побудований цукровий завод.

115 років з часу відкриття у Кам’янці-Подільському епархіальної бібліотеки.

110 років тому (1896) став до ладу Довжоцький спирт-завод (Кам’янець-Подільський р-н).

105 років тому (1901) став до ладу Проскурівський пивзавод (нині ВАТ “Хмельпиво”).

105 років тому народився Григорій Улянович Павлик (1901–1978) – прозаїк, учасник Великої Вітчизняної війни, автор мемуарів “Від Бугу до Волги”, “Знову над Бугом зорі”. Народився в с. Бахматівцях Хмельницького р-ну.

100 років з дня народження Йосипа Станіславовича Загаєвського – доктора ветеринарних наук, професора. Народився 1906 року в с. Заріччі Ізяславського р-ну.

95 років тому (1911) в Кам'янці-Подільському товариством “Просвіта” було широко відзначено Шевченківські дні.

90 років з часу відкриття Красилівської загальноосвітньої школи №1.

90 років з дня народження Бориса Яковича Первомайського – доктора медичних наук, професора. Народився 1906 року в Старій Ушиці Кам'янець-Подільського р-ну.

85 років з часу створення Славутського держлісгоспу.

75 років з часу виходу першого номера газети “Городоцький вісник” (1931) – органу Городоцької райради та райдержадміністрації.

70 років з часу відкриття Красилівської районної лікарні.

70 років тому (1936) у Славуті було відкрито школу медсестер.

55 років тому (1951) в Красиліві вступила в дію компресорна станція, перша в Україні.

30 років з часу пуску (1976) у Славуті заводу силікатних стінових матеріалів (нині ВАТ “Силікат”).

25 років з часу відкриття заводу “Кристал” у Ярмолинцях.

1 січня

60 років з дня народження

Лева Васильовича Баженова

Лев Васильович Баженов – доктор історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (з 1998), академік Української академії історичних наук (з 1999), педагог з 35-річним стажем вузівської роботи, директор Центру дослідження історії Поділля інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському державному університеті (з 1995), автор близько 300 наукових праць з історії та історіографії України і Польщі, славістики, регіональної історії та історичного краєзнавства, біографістики, історичної географії, дослідник, що сформував власну наукову історичну школу.

Народився 1 січня 1946 року в м. Старокостянтинів Хмельницької області. Дитинство пройшло у мальовничому селі Новоселиці. Тут він закінчив початкову школу і продовжив навчання в семирічній школі сусіднього села Морозівки.

З 1958 року сім'я Баженових переїхала до міста Хмельницького, де Лев Васильович завершив свою шкільну освіту.

З вересня 1964 по червень 1968 року навчався стаціонарно на історичному факультеті Кам'янець-Подільського педінституту.

Під час навчання у вузі вів активне громадське життя: обирався до складу комітету комсомолу інституту, брав участь у проведенні КВК. Але головним громадським обов'язком була робота головою студентського наукового товариства. З 1965 року у вузівській багатотиражці “Радянський студент” і в обласній газеті “Радянське Поділля” стали з'являтися різноманітні статті Л.В. Баженова з історії Поділля, які засвідчили про його хист до публіцистики та наукових пошуків з минулого краю.

У червні 1968 року Лев Васильович з відзнакою закінчив інститут і до вересня 1969 працював учителем історії середньої школи в с. Грушках Житомирської області. За рік праці у цій школі він встиг заснувати тут історичний кабінет, організувати туристичні походи учнів по пам'ятних місцях Житомирщини.

3 вересня 1969 року на запрошення ректорату свого рідного педагогічного інституту став працювати на кафедрі всесвітньої історії.

У 1974 успішно захистив на вченій раді історичного факультету Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка кандидатську дисертацію на тему "Польське повстання 1831 року на Правобережній Україні".

15 березня 1975 Л.В. Баженов був обраний деканом історичного факультету свого вузу. За 18-річне деканство він зробив чимало для перебудови факультету, зростання його кадрового науково-педагогічного потенціалу, випуску висококваліфікованих спеціалістів. Предметом його наукового зацікавлення були дослідження і систематизація розвитку історичного краєзнавства в Україні. Вже в 1993 році Л.В. Баженов опублікував книгу "Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX – XX ст.: Історіографія. Бібліографія. Матеріали". Книга стала настільною для всіх, хто цікавиться подільським краєм і його дослідниками.

Логічним продовженням попередньої праці став вихід у 1995 році монографії "Історичне краєзнавство Правобережної України в XIX – на поч. XX ст.: Становлення. Історіографія. Бібліографія". Обидві книги та численні наукові статті з регіональної історії були покладені в підготовку докторської дисертації Л.В. Баженова "Становлення і розвиток історичного краєзнавства Правобережної України (кінець XVIII – перші десятиріччя XX ст.)", яку він успішно захистив у вересні 1996.

3-поміж наукових зацікавлень Л.В. Баженова вагоме місце посідає українська славістика, географічні науки.

Водночас Л.В. Баженов як діяч краєзнавчого руху на Поділлі і Волині причетний до організації і проведення понад 40 міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-краєзнавчих конференцій, симпозіумів, "круглих столів".

Нині професор Лев Васильович Баженов, сповнений творчих планів і невтомної енергії, працює над підручником для вузів з історичного краєзнавства, бере активну участь у науково-громадському житті університету, області і України.

Анатолій Сваричевський,
лауреат обласної премії імені Т.Г. Шевченка

Праці

1. Поділля в працях дослідників і краєзнавців ХІХ – ХХ ст.: Історія. Бібліографія. Матеріали. – Кам'янець-Поділ., 1993. – 480 с.

2. Історичне краєзнавство Правобережної України ХІХ – початку ХХ ст. – Хмельницький: Доля, 1995. – 255 с.

3. Стан і проблеми створення та видання навчальних посібників з регіональної історії України для вузів і шкіл України // Іст. краєзнавство в системі освіти України: здобутки, проблеми, перспективи: Наук. зб. – Кам'янець-Поділ., 2002. – С. 37–72.

4. До питання про періодизацію Подільського історичного краєзнавства // Наук.-пед. вісн. – Хмельницький, 2002. – № 2. – С. 60–62.

Про Л.В. Баженова

1. Завальнюк О. Лев Васильович Баженов // Кам'янець-Подільський держ. ун-т в особах. – Кам'янець-Поділ., 2003. – Т.1. – С. 27–40.

2. Синиця Н. Визначні бібліографи-краєзнавці Хмельниччини ХХ ст. // Духовні витоки Поділля: Творці історії краю: Наук. зб. – Хмельницький, 1994. – С. 31–32.

3. Баженов Лев Васильович // Історія України: Маловідомі імена, події, факти: Зб. ст. – К., 2000. – Вип. 10. – С. 114.

4. Сваричевський А. Педагогічний рід Баженових // Майбуття. – 2005. – № 11–12. – С. 13.

7 січня

80 років з дня народження

Веніаміна Володимировича Кушніра

Чотирнадцять років тому закотилося за обрій життя нашого земляка, українського художника Веніаміна Кушніра. Ця постать в новітньому образотворчому мистецтві хоча і не була гучною, все ж мала своє неповторне обличчя. Прийшовши до нас в шерензі шестидесятників, він відшукав самого себе, виявивши свій незаперечний талант в малярстві. Усім серцем закоханий в Україну, він залишив нам цілу галерею полотен, відтворивши в них душу українця.

Веніамін Кушнір народився 7 січня 1926 року в селі Рудці Кам'янець-Подільського району. Згодом він став студентом інституту прикладного та декоративного мистецтва міста Львова. Студентські роботи Кушніра привернули увагу викладачів інституту. Мистецтву малярства він навчався в майстернях художників Р. Сельського та І. Гуторова. У роки навчання подоланин Кушнір відчув духовну спорідненість з галичанами. Волелюбна Галичина укріпила в молодому митцеві бажання свободи, почуття національної гідності, усвідомлення невмирущості українського духу. Це яскраво проявилось в його творах “Трембітарі”, “Плотогони”, “Червоні маки”, “Дума про Довбуша”, “Кобза”, “Вечір на полонині”, “Ярмарок в Косові”, “Святковий день” та багатьох першокласних пейзажах, які могли б стати окрасою не одного європейського музею.

Одна з найвідоміших картин В. Кушніра – “Наречена”. Вона має два варіанти. Перший: молода гуцулка в національному вбранні перед весільним короваєм, в оточенні дівчат і жінок. Картина світла і радісна. Другий варіант зовсім відмінний від першого. Палітра вирішена всього в кількох кольорах, серед яких переважає синій. Обличчя нареченої не світиться щастям, а виражає тривогу, передчуття лиха. Біль в душі нареченої – це біль в душі художника, незадоволеність дійсністю, його розпач.

Погляди Веніаміна Кушніра на життя, на мистецтво не співпадали з тодішніми загальноприйнятими нормами, які диктувала державна система. Митець, який не розділяв її ідей, був приречений на офіційне невизнання. Та Кушнір попри все залишався вірним своїм ідеалам. Незважаючи на те, що керівництво Спілки художників, членом якої він був, чинило йому перепони, він не занепадав духом, а продовжував працювати над новими полотнами. Цікавою є робота “Прощальна мелодія” (1991), в якій образ скрипаля (а він повторюється в творчості В. Кушніра неодноразово) – це образ Митця, який здатен провидіти майбутнє, бо надихає його на це велика любов до Батьківщини та висока ідея служіння їй.

Полотна художника надзвичайно ліричні, пройняті глибокою філософією. Про це свідчить і його остання (незакінчена) робота “Сковорода”. У нього було чимало задумів, які він прагнув реалізувати, та не встиг. Невмолима хвороба перервала його життя. Помер Веніамін Володимирович Кушнір 19 червня 1992 року, похований у Києві.

Творча спадщина нашого земляка-художника – це яскрава сторінка в історії образотворчого мистецтва України і, без сумніву, заслуговує на увагу не тільки дослідників, але й широкого кола шанувальників українського образотворчого мистецтва.

Володимир Дмитрик,
*голова Хмельницької міської
літературної спілки “Поділля”*

Про В.В. Кушніра

1. Кушнір Веніамін Володимирович // Слов. худож. України. – К., 1973. – С. 127.

2. Дмитрик В. Ностальгія за скрипкою // Проскурів. – 2002. – 28 черв. – (Постаті).

3. Охрімович А. З когорт шістдесятників // Сучасність. – 1992. – № 12. – С. 129–136.

3 лютого

100 років з дня народження Сергія Васильовича Кукурузи

3 лютого 2006 року громадськість Хмельниччини відзначатиме столітній ювілей Сергія Васильовича Кукурузи, художника-графіка.

Він народився у с. Приворотті (нині Подільське) Кам'янець-Подільського району, в селянській родині. У 1917 році закінчив чотири класи церковно-приходської школи у рідному селі. Навчався також у Кам'янець-Подільській художньо-промисловій школі, яку свого часу заснував художник, педагог, краєзнавець, дослідник та популяризатор народної культури В.М. Гагенмейстер. У 1930 році С.В. Кукурузу за рекомендацією В.І. Касіяна, відомого вітчизняного графіка, було зараховано до Київського художнього інституту. Ще будучи студентом, Сергій Васильович брав активну участь в художніх виставках, співробітничав із періодичними виданнями, де час від часу публікувалися його твори.

Після реорганізації інституту Сергій Васильович перевівся до Московського художнього інституту ім. В.І. Сурікова, де його вчителями стали знані митці О. Кравченко, І. Грабарь, Д. Моор. Закінчивши навчання, художник залишився у Москві. Його життя заповнили улюблена робота, сім'я. Передвоєнні роки були чи не найжорстокішими в історії країни. Політичні репресії носили масовий характер. Не оминули вони і С. Кукурузу. У 1941 році його було засуджено до семи років виправних робіт у Казахстані. Це були чи не найдраматичніші сторінки біографії митця. У далекій Москві від нього відмовилась дружина, померла єдина дочка. Та він не зламався, не занепав духом. У складних умовах багато малював, читав, врешті-решт зустрів молоду жінку Регіну Йосипівну Марченко, так само несправедливо засуджену, яку покохав і з якою пов'язав свою долю.

Більше тридцяти років прожив Сергій Васильович у Казахстані, в м. Актюбінську. Культура казахського народу

знайшла відображення в його численних гравюрах, що ілюструють звичаї, побут, історію казахів, передають своєрідну красу азійських степів. Митець об'їздив місця, де Т. Шевченко перебував у засланні. Враження від подорожей переплавились у низку творів – “Шевченкіану” С.В. Кукурузи. Проте, мальовничі пейзажі Подільських Товтр, серед яких минуло дитинство, юність, незабутні спогади молодих літ постійно манили його на Батьківщину. Із 1960-х років він – частий гість любої йому Кам'янецьчини, а 1972 року Сергій Васильович остаточно повертається в Україну, на рідне Поділля, оселяється у місті Кам'янці-Подільському. Невтомний мандрівник у свої сімдесят відвідав безліч мальовничих куточків та історичних місць рідної землі. Результатами цих подорожей стала серія робіт “Архітектурні пам'ятки Поділля”, що існує, на жаль, в єдиному екземплярі і зберігається у приватній колекції Віри Максимівни Хотовицької, давнього друга сім'ї художника, шанувальниці його творчості, колишнього співробітника обласної бібліотеки ім. М. Островського.

Особливе місце у творчому доробку Сергія Васильовича належить екслібрису. Понад 200 книжкових знаків створив митець. Історичну цінність для нас мають знаки, присвячені Хмельницькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім. М. Островського, обласній науковій медичній бібліотеці, обласному краєзнавчому музею та книгозбірням Меджибізької фортеці й багатьох подільських бібліотек.

Твори Сергія Васильовича Кукурузи, члена Спілки художників СРСР, зберігаються у музеях Москви, Алмати, Актюбінська, Києва, Львова, Хмельницького.

Галина Гірник,
*старший науковий співробітник
Хмельницького обласного художнього музею*

Про С.В. Кукурузу

1. Виставка произведений художника Сергея Васильевича Кукурузы: Каталог. – Алма-Ата, 1970.
2. Поділля: Гравюри С.В. Кукурузи. – 1968.

3. Сергей Кукуруза: Каталог выставки, посвященной 60-летию со дня рождения и 35-летию творческой деятельности. – Алма-Ата, 1967. – 36 с.

4. Сергій Васильович Кукуруза (1906–1979 рр.) // Завальнюк О.М., Комарніцький О.Б. Минуле і сучасне Кам'янця-Подільського: Іст. нарис. – Кам'янець-Поділ., 2003. – Вип. 1. – С. 165–168.

5. Ільїнський В.М. Художник С.В. Кукуруза // Духовні витоки Поділля: Творчі історії краю. – Хмельницький, 1994. – С. 134–137.

6. Костриця М.Ю. Співець подільської землі: (Моє знайомство з худож. С.В. Кукурузою) // Кам'янеччина в контексті історії Поділля: Наук. зб. – Кам'янець-Поділ., 1997. – Т.1. – С. 123–125; гравюри.

7. Кабачинська С. Любов його врятувала, любов його живила...: [До 90-річчя з дня народж. худож.] // Подолянин. – 1996. – 17 лют.

8. Безручко Л. Лірик мужній і ніжний // Поділ. вісті. – 1992. – 27 серп.

16 березня

135 років з дня народження

Миколи Григоровича Бурачека

16 березня 1871 року в селі Летичеві (тепер селище міського типу Хмельницької обл.) народився Микола Григорович Бурачек – відомий український живописець-пейзажист, непересічний актор, педагог, письменник, театральний художник, історик мистецтва, дослідник художньої спадщини Т.Г. Шевченка.

Ще в ранньому дитинстві майбутній художник захоплювався малюванням. Великий вплив мав на нього батько, який будучи поштовим службовцем, ще підробляв, змальовуючи (копіюючи) картини. Проте Бурачеку не одразу вдалося знайти

своє покликання, що стало справою всього його життя. Цьому передував довгий шлях навчання, пошуку.

Коли хлопцю виповнилось вісім років, сім'я переїхала до Кам'янця-Подільського – нового місця служби батька. Тут хлопець навчався в гімназії, тут пережив і трагедію – смерть рідних: спочатку батька і молодшого брата, згодом – матері. Лише за допомогою родичів йому вдалось закінчити гімназію.

Під час навчання Микола проявив себе як здібний і різнобічно обдарований учень. Його хист до малярства помітив вчитель малювання Іван Васьков, випускник Петербурзької Академії мистецтв (навчився разом з Т. Шевченком). Саме він, як пізніше згадував Бурачек, зумів посіяти в його душі пристрасний потяг до мистецтва.

У гімназії Бурачек вперше спробував себе на сцені, в аматорських спектаклях. Ці спроби були вдалими. Після закінчення навчання він вирішив професійно займатися акторською справою. У 1890 році був прийнятий до Кам'янець-Подільської російської мандрівної трупи, де разом з В. Комісаржевською, М. Савіною, В. Давидовим та іншими талановитими акторами виступав на сценах театрів багатьох міст України і Росії. Зіграв ролі Расплюєва ("Весілля Кречинського" О. Сухого-Кобиліна), Нещасливцева ("Ліс" О. Островського) та ін.

Але, як зазначав М. Бура чек, хоч сцена і захоплювала його, він не мислив себе без малювання. Вільний час присвячував роботі над етюдами, ескізами декорацій. Зробив багато пейзажних замальовок міста над Смотричем, його пам'ятників архітектури, околиць.

Перебуваючи з трупою в Києві, деякий час відвідував рисувальну школу М. Мурашка. Але через сімейні обставини не зміг закінчити навчання. Залишившись без роботи (після подій 1905 року багато театрів припинило своє існування), почав писати нариси, оповідання, заробляючи цим на прожиття.

У той час доля звела 34-річного Бурачека з прекрасним польським педагогом, відомим живописцем Яном Станіславським, який переконав вчорашнього актора серйозно зайнятися живописом.

У 1905 році Микола Бурачек став студентом Краківської Академії красних мистецтв. За п'ять років навчання він побував

у Німеччині, Австрії, Італії, Франції, Швейцарії, брав участь у виставках у Кракові та Відні. Перебування в Парижі після закінчення Академії, поглиблене вивчення творчості французьких імпресіоністів мало значний вплив на нього і знайшло відображення в його роботах.

Повернення Бурачека в Україну наприкінці 1912 року означало кінець навчального періоду в житті митця, який остаточно визначився, став художником-пейзажистом. Участь в численних виставках стала свідченням його визнання і фахової зрілості.

У 1917 році М. Бурачек розпочав педагогічну роботу. Спочатку очолив пейзажний клас у новоствореній Академії мистецтв, одним із фундаторів якої він був, а потім, у 1925 році, став директором художнього технікуму (згодом – інституту) в Харкові, де залишався працювати до 1931 року.

Микола Бурачек був помітним явищем у суспільному і культурному житті України 20–30-х років. Він – голова Центрального бюро мистецтв у Харкові; член Шевченківського комітету, Комітету з увічнення пам'яті М. Коцюбинського, Комітету охорони пам'яток культури, оргкомітету товариства “Національний театр” та літературно-мистецьких угруповань “Гроно”, “Музагет”.

М. Бурачек – автор мистецтвознавчих статей і монографій, зокрема книг “Моє життя”, “Великий народний художник”.

Він здійснив художнє оформлення кількох театральних постановок: “По дорозі в казку” Ол. Олеса в першому Українському державному театрі ім. Т.Г. Шевченка, “Наймичка” І. Карпенка-Карого в Донецькому українському театрі та ін.

Помер Микола Бурачек 12 серпня 1941 року в окупованому фашистами Харкові.

Він був одним з небагатьох митців, які найповніше репрезентували своєю творчістю запізнений в українському національному живописі кінець XIX – поч. XX століття імпресіонізм. Його картина “Зимові сутінки” (1916), виконана в імпресіоністичній манері, зберігається в Хмельницькому обласному художньому музеї.

У творчому доробку художника близько десяти тисяч творів. Його пейзажі поетичні, ліричні за характером, сповнені сонячного світла. Недарма митця часто називають “найсонячнішим живописцем” України.

Валентина Захарова,
*старший науковий співробітник
Хмельницького обласного художнього музею*

Про М.Г. Бурачека

1. Дюженко Ю. Микола Бурачек. – К.: Мистецтво, 1967. – 88 с.
2. Бурачек Микола Григорович // Мистецтво України: Бібліогр. довід. – К., 1997. – С. 91.
3. Бурачек Микола Григорович // В. Мацько. Шевченко в серці моїм. – Хмельницький, 1996. – С. 7.
4. Бурачек М.Г. // Мацько В. Літературне Поділля. – Хмельницький, 1991. – С. 13.
5. Назаренко Е.Д. Дивосвіт художника // Подільської землі сини. – Хмельницький, 1993. – С. 18–19.
6. Назаренко Є. Подолянин Микола Бурачек про творчість Шевченка-художника // Моя газ. +. – 2004. – 16 груд. – С. 4.
7. Бондарук Л. Повернення маестро Бурачека // Шлях перемоги. – 2004. – 7–14 квіт. – С. 12.
8. Гординчук М. Кам’янець – місто його юності // Кам’янець-Поділ. вісн. – 2001. – 27 лип.

18 квітня

90 років з дня народження

Володимира Самійловича Бабляка

Бабляк Володимир Самійлович народився 18 квітня 1916 року в селі Великий Жванчик Дунаєвського району Хмельницької області. Закінчив Жванецьку школу, працював в колгоспі. Літературну діяльність розпочав ще перед Великою Вітчизняною війною. Тоді і було опубліковане одне із його перших оповідань “Аничка-мрійниця”. Пройшов війну. У повоєнний час

зайнявся журналістикою. Тривалий час працював в обласних газетах Тернополя, Львова, Чернівців. Останні роки проживав у м. Чернівцях.

Літературний шлях Володимира Бабляка позначений виходом порівняно небагатьох творів: романів "Вишневий сад", "Жванчик", збірок оповідань "З пісень життя", "Літопис горбатї ниви", "Дорога до любові".

Перша книга письменника вийшла з друку в 1958 році. Це була збірка оповідань "З пісень життя". У цьому ж році вийшла і перша книга роману-трилогії "Вишневий сад". Протягом чотирьох років було опубліковано всю трилогію, написану на рівні найпомітніших зразків української романістики. Трилогія здобула заслужену популярність як в Україні, так і за її межами; дістала одностайне визнання критики як твір ґрунтовний і талановитий. Тривалий час письменник працював над трилогією "Жванчик", яку присвятив своєму рідному краю. У 1967 році закінчив і видав першу книгу, потім – другу і написав кілька розділів третьої, завершальної. У 1974 році кіномитці студії ім. О. Довженка зняли за цим романом фільм "Новосілля".

20 листопада 1970 року життя письменника обірвалось.

Творчий доробок митця хоч невеликий, але ємкий. У центрі уваги – дійсність. Вона бачилась йому і в образі рідного села на Поділлі, і в живім гомоні сіл та міст України.

Тамара Міцінська,
*науковий співробітник Хмельницького
обласного краєзнавчого музею*

Твори

1. Жванчик: Роман – Ужгород: Карпати, 1971. – 376 с.
2. Вишневий сад: Роман. – К.: Дніпро, 1966. – 388 с.
3. Дорога до любові: Оповідання. – К.: Молодь, 1964. – 202 с.
4. З пісень життя. – К.: Рад. письм., 1958. – 175 с.

Про В.С. Бабляка

1. Бабляк Володимир // Письменники Радянської України. 1917–1987: Біобібліогр. довід. – К., 1988. – С. 47.

2. Його зростив Жванчик: Із спогадів про В.С. Бабляка // Тулизик П.І. Хто несе прапор? – Хмельницький, 1994. – С. 210–268.

3. Куцак А.Т. Співець вишневого саду // Духовні витоки Поділля: творці історії краю. – Хмельницький, 1994. – С. 129–131.

4. Тулизик П. Літописець Жванчика Великого // Дивослово. – 1996. – № 5–6. – С. 57–59.

4 травня

100 років з часу заснування

“Просвіти” на Поділлі

Товариство “Просвіта” в Україні було засновано у 1905 році. Очолили цю організацію відомі письменники та культурні діячі: Михайло Коцюбинський (Чернігів), Кость Солуха (Кам’янець-Подільський), Борис Грінченко (Київ), Микола Аркас (Миколаїв), Дмитро Яворницький (Дніпропетровськ), Панас Мирний (Полтава), Михайло Комаров (Одеса).

Засновниками подільської “Просвіти” стали дворяни, вчителі, лікарі, священики: Юхим Сіцінський, вищезгаданий Кость Солуха, Сергій Іваницький, Йосип Доронович, Кирило Стиранкевич (літ. псевд. Подоленко), Олексій Білоусов, Трохим Павловський, Олімпіада Пашенко, Віктор Приходько, Михайло Завойко, Віталій Карпович Стиранкевич. Вони зорганізувалися у жовтні 1905 року, а 4 травня (за новим стилем) 1906 генерал-губернатором був затверджений статут організації.

З чого починали свою роботу подоляни? З розповсюдження української літератури, заснування бібліотек, читалень, драматичних і хорових гуртків. Про це свідчать архівні доку-

менти. Так, учитель-просвітянин Віталій Стиранкевич (мешкав у Кам'янці-Подільському, Новий план, будинок Кузьминської; звідки розпочалась "Просвіта" на Поділлі) 9 листопада 1905 року звернувся до письменника Бориса Грінченка: "Високоповажний Борисе Дмитровичу! Організаційний відділ Подільського українського товариства "Просвіта" поручив мені відіслати Вам 25 карбованців на друкування книжечок для народу. Просимо, друкувати їх якнайшвидше і вислати на всі гроші поки що по 100 примірників кожної книжечки". (Інститут рукописів б-ки Вернадського НАН України. – Ф.ІІІ. – № 39534).

Незважаючи на усілякі перешкоди, перший період діяльності подільської "Просвіти" (1905–1914) засвідчив, що українська справа не затихла, а лише набирає обертів та сили. Ті заходи, що їх в неймовірно важких умовах проводили перші просвітяни (літературні та музично-вокальні вечірки, масові гуляння прямо на вулиці, театральні вистави, лекції, поширення української літератури, пропаганда української мови тощо) справляли гарне враження на публіку, пробуджували в народі національну свідомість. Для цього титанічних зусиль доклав перший голова "Просвіти" – лікар Кость Григорович Солуха.

Після 1917 року просвітницький рух на Поділлі набрав масового характеру. Тільки у Кам'янецькому повіті у перші роки революції діяло більше ста осередків. Але цей культурницький вогник швидко став згасати, як щойно до влади прийшли більшовики. На середину 1923 року припадає той сумний час, коли просвітянські осередки зліквідували, замість бібліотек відкрили хати-читальні, лікбези.

Зі зміною влади обиралися й нові керівники, а саме: Євген Шмадкевич, Євген Кондрацький, Антон Шумлянський (усі за професією вчителі, згодом зазнали репресій).

Нова хвиля просвітницького руху відродилась у 1989 році, коли було створено обласне товариство української мови "Родовід" (голова Микола Магера). У 1990 році товариство очолив Василь Горбатюк, а в грудні 1994 головою обласного товариства "Просвіта" став письменник Віталій Мацько. На цій посаді він перебував 10 років. Нині обласний осередок очолює член Національної спілки письменників України, поетеса Ніна Шмурикова-Гаврилюк.

Просвітяни Хмельницької області вагомо причетні до державотворчих процесів. З-під пера М. Магери, В. Горбатюка, Н. Шмурикової-Гаврилюк, В. Мацька, М. Федунця, В. Нечитайла, О. Ванжули, В. Кравчука, П. Маліша виходять українською мовою нові книги, написані на гідному художньому рівні, пройняті вболіванням за рідну мову, за свій народ, за Україну.

Популярність серед подільян здобули Дні української писемності і мови, Шевченківські дні. Просвітяни Поділля беруть активну участь у літературно-мистецьких заходах: проводяться Булаєнківські читання у селі Сорокодубах Красилівського району, свято байки у місті Кам'янці-Подільському, вечори вшановування репресованих і замовчуваних майстрів пензля і слова.

З нагоди 100-річчя з часу створенням “Просвіти” на Поділлі проведено всеукраїнську науково-практичну конференцію, планується також ювілейне урочисте свято, що пройде в місті Хмельницькому та райцентрах області.

Віталій Мацько,
*кандидат філологічних наук,
почесний голова обласного
товариства “Просвіта”*

Про Хмельницьке обласне товариство “Просвіта”

1. “Просвіта”: літопис нового часу // Мацько В. Красо України – Подолля. – К., 2001. – С. 94–97.
2. Мацько В. Ювілей Подільської “Просвіти”: історія та сучасність: (До 90-річчя створення орг.) – К., 1998. – С. 324–328.
3. Долина Л., Мацько В., Семенко Б. Кость Солуха: Краєзн. розвідка. – Хмельницький: Доля, 1996. – 10 с.
4. Просвітницький рух на Поділлі (1906–1923). – Кам'янець-Поділ., 1996. – 110 с.
5. Мацько В., Суменко Б. Володимир Герасименко: Літературознавча розвідка. – Хмельницький: Доля, 1995. – 12 с.

19 травня

80 років з дня народження

Миколи Степановича Житара

Микола Степанович Житар народився 19 травня 1926 року в селі Юхимівцях Волочиського району Хмельницької області. Молоді роки припали на воєнне лихоліття. Працював на залізницях Рівненщини, Білорусі, Буковини, на цілині Казахстану.

Пройшов усі ланки будівельного виробництва: від підрядника, замовника до головного спеціаліста проектного інституту в м. Хмельницькому.

Оптимістичний, енергійний, привітний, працьовитий, різнобічний... Закоханий у свою романтичну професію, упродовж всього життя віддавав перевагу поезії з-поміж багатьох захоплень. Іскри таланту спалахнули ще в довоєнні роки, коли готувалася до друку перша збірка.

У 1946 році в обласній газеті був надрукований вірш “Привітання”. У 1992 місцеве видавництво видало збірку Миколи Житара – “Дотик серця”, яка стала звітом літературної діяльності за півстоліття.

Книжка звучна, різнобарвна за станом душі. У ній є те, чого здебільшого позбавлені сучасні поезії: визнання високих повноважень людини в житті, відчуття якщо не радощів, то хоча б надій. Цей значний доробок поета за деяким винятком несе в собі пафос життєствердження. Діапазон його емоційного світу широкий:

“...бо поет – запальчива душа,
І завжди відчутний її дотик!”

Протягом багатьох років М.С. Житар займається дослідженням розвитку музичного мистецтва. Маючи неабиякий хист до пошуку, він домігся того, що наслідки перевершують початковий задум, приводять до універсальності. Таким виявився “Оперний словник”, що налічує майже двадцять тисяч назв. Цю

величезну за обсягом працю він присвятив 400-й річниці народження найпопулярнішого жанру музично-сценічного мистецтва.

Один з фундаторів Хмельницької міської літературної спілки “Поділля”, ювіляр, він і сьогодні продовжує плідно працювати на нелегкій творчій ниві. За останні роки порадував читача новими творами: поетичною збіркою “Биття серця”, книжками “Щоденник солдата” та “Нотатки бібліофіла”.

У рідному селі Юхимівцях в шкільній бібліотеці створено куток-музей про життя і творчість письменника-земляка Миколи Степановича Житара.

Володимир Дмитрик,
*голова Хмельницької міської
літературної спілки “Поділля”*

Твори

1. Нотатки бібліофіла. – Хмельницький: НВП “Евріка” ТОВ, 2003. – 152 с.

2. Щоденник солдата Михайла Нікешенка: (Засвідчений час 1942–1943 рр.) / Упоряд. М. Житар. – Хмельницький: НВП “Евріка” ТОВ, 2002. – 68 с.

3. Биття серця: [Поезія]. – Хмельницький НВП “Евріка” ТОВ, 2001. – 67 с.

4. Оперная энциклопедия: (Четыре века мировой оперы: 1600–2000). – Хмельницький, 2001. – 400 с.

5. Дотик серця: [Поезія]. – Хмельницький, 1992. – 134 с.

Про М.С. Житара

1. Площинський А. І Поділля може дивувати світ: [М. Житару – 75] // Поділ. кур’єр. – 2001. – 7 черв. – С. 2.

2. Ланюк В. Людина, яка знає про опери все // Хмельниччина. – 2000. – 7 січ.

3. Маринич Н. Захоплення, вартє Книги рекордів Гіннеса // Поділ. вісті. – 2000. – 1 січ.

**210 років з дня народження
Степана Хомича Хотовицького**

Вчений-медик Степан Хомич Хотовицький народився 1796 року в Красилові у сім'ї священика.

До 12-річного віку він виховувався і навчався вдома. Вивчав українську, російську, польську і німецьку мови. У 1808 році після успішно складених іспитів вступив до Житомирської духовної семінарії. Після закінчення семінарії його зарахували “казеннокоштным” студентом до Петербурзької медико-хірургічної академії. У 1817 році С. Хотовицький успішно закінчив академію і був нагороджений срібною медаллю та срібним хірургічним набором.

У 1818 р. він виїхав за кордон для подальшого ознайомлення з медициною. У Віденському університеті пройшов навчання на кафедрі судової медицини, у віденській пологовій школі детально вивчав перебіг пологів і необхідну при цьому медичну допомогу.

Протягом 1819–1820 рр. у Лондоні переймав досвід у директора повивального інституту, професора акушерства Ф. Озіандера та професора Дж. Гамільтона в Единбурзькій академії на кафедрі жіночих і дитячих хвороб.

У 1822 році повернувся до Петербурга. Почав працювати в медичній академії, захистив дисертацію на звання доктора медицини (1823). У 1828 р. його призначили на посаду міського акушера.

С.Х. Хотовицький вніс чималий вклад у розвиток вітчизняної медицини, особливо педіатрії (у цій галузі він вважається родоначальником). Слід також відзначити, що його наукова діяльність починалася з праць по судовій медицині та гігієні. По цих спеціальностях він опублікував 9 наукових робіт. Велика заслуга вченого і у вивченні сибірської язви та холерних епідемій.

У 1947 році С. Хотовицький видав відому монографію “Педіатрика”, в якій підвів підсумок своєї діяльності у педіатрії.

Мова книги надзвичайно логічна і чітка, діагностика дитячих хвороб глибоко обґрунтована і переконлива. Книга витримала кілька видань.

Помер Степан Хомич Хотовицький у 1885 році на 90 році життя.

В Україні ім'я нашого земляка вшановано пам'ятною дошкою на будинку Красилівської районної лікарні, а у Хмельницькому на честь вченого названо вулицю, на якій розташовані пологовий будинок і будинок дитини "Берізка".

Валентина Маковська,

*заступник директора Хмельницької
обласної універсальної наукової бібліотеки
ім. М. Островського*

Про С.Х. Хотовицького

1. Хотовицький Степан Хомич // Вчені Хмельниччини: Бібліогр. покажч. / Склад. С.К. Гуменюк. – Хмельницький, 1988. – С. 12.

2. Гуменюк С.К. Задля здоров'я дітей // Подільської землі сини: Худож. публіц., зб. – Хмельницький, 1993. – С. 117–118.

3. Хотовицький Степан Хомич (1796–1885 рр.) // Вчені Поділля: Матеріали республік. наук.-практ. конф., присвяч. 55-річчю визволення України від фашист. загарбників. – Хмельницький, 1999. – Ч.І. – С. 19.

4. Азарський М. Хто такий Хотовицький? // Є! – 2003. – 21 берез. – (Літопис славет. імен).

5. Бурин М. Названа іменем Степана Хотовицького // Поділ. вісті. – 2002. – 18 черв.

6. Назаренко Є. Педіатр Хотовицький // Проскурів. – 1996. – 17 лип.

7. Гжимайло Ю. Життя, подароване людям: (До 200-річчя з дня народж. С. Хотовицького) // Красилів. вісн. – 1995. – 9 груд.

7 червня

120 років з дня народження

Костя Віталійовича Широцького

Кость Віталійович Широцький – професор, видатний мистецтвознавець, фольклорист, етнограф України і Поділля, шевченкознавець.

Народився 26 травня 1886 року у с. Вільшанці-Бершадській Ольгопільського повіту Подільської губернії (тепер Крижопільський р-н Вінницької обл.) в родині священника зі старовинного українського роду Шеїчів-Широцьких.

Початкову освіту здобув у сільській церковнопарафіяльній школі, далі продовжив навчання в Тульчинському духовному училищі та Подільській духовній семінарії. Займався в Кам'янецькій художній школі для селянських дітей (1905–1906). З 1901 року був активним (і наймолодшим) учасником Української семінарської громади, що сприяло розвитку його національної свідомості і за що був виключений з останнього курсу семінарії. Закінчував навчання у Новочеркаській духовній семінарії.

У 1906 році К. Широцький вступив до Петербурзького університету. Навчаючись, займався активною громадською роботою. Брав участь у діяльності Науково-просвітнього товариства, яке об'єднувало всі українські гуртки вузів Петербурга. Сприяв створенню на історико-філологічному факультеті, де навчався, наукового студентського “Гуртка українознавства”. Улітку 1909 побував делегатом на з'їзді українського студентства у Львові.

Одночасно навчався у Петербурзькому археологічному інституті (1910–1911), після успішного закінчення якого (1912) став професорським стипендіатом і був зачислений до Російського археологічного товариства.

У 1911–1913 рр. за дорученням археологічної комісії петербурзького Товариства взяв участь у розкопках скитських та слов'янських городищ біля Немирова, досліджував розкопки

у селищах Бакоті і Ташлику Подільської губернії, провів сім краєзнавчих експедицій в Україні.

У 1914–1915 рр. читав курс з історії українського мистецтва в українському університеті “Наша школа” у Петрограді. Восени 1915 року став приват-доцентом кафедри історії і теорії мистецтва, читав лекції з історії стародавнього мистецтва. Отримав від Петербурзького університету трьохрічне наукове відрядження в Італію (після кількох місяців перебування за кордоном у зв’язку з Першою світовою війною повернувся додому).

Став активним учасником подій, які відбувалися тоді на батьківщині.

Улітку 1917 його призначили комісаром адміністративного громадського апарату Городенківського повіту (нині Івано-Франківська обл.) від Тимчасового уряду. Свою громадсько-політичну діяльність поєднував із науковими дослідженнями історії, культури і мистецтва Галичини та Буковини.

Через декілька місяців переїхав до Києва, де включився в роботу урядів Центральної Ради і УНР. Сприяв організації художньо-промислового відділу та секції охорони пам’яток старовини й мистецтва при Міністерстві народної освіти, був членом ради Українського наукового товариства. Займався дослідженням археологічних знахідок, отриманих при розкопках Десятинної церкви; брав активну участь в управлінні “Благодійного товариства видання загальнокорисних і дешевих книжок”, був одним із фундаторів видавничого товариства “Друкар”; читав лекції з історії мистецтва в Українському народному університеті (Київ).

Улітку 1918 року його обрали екстраординарним професором на кафедрі мистецтва Кам’янець-Подільського державного українського університету. Однак його здоров’я було серйозно підірване (туберкульоз). Загальний стан погіршувався, він взяв тимчасову відпустку і поїхав до батьків у с. Білоусівку Гайсинського повіту відпочити і підлікуватись. Проте працювати в університеті йому вже не довелося. 13 вересня 1919 року Костя Віталійовича Широцького не стало.

У спадок він залишив чималий науковий доробок: біля 111 виданих праць та більше 30 рецензій, близько 30 рукописів, присвячених історичному минулому українського народу, історії сакрального і декоративного мистецтва, малярству, етнографії, фольклору, народним звичаям, архітектурі, археології, художній творчості Т.Г. Шевченка та історії культури України в цілому.

К. Широцький все своє свідоме життя присвятив благородній справі студіювання, збереження й популяризації історичних пам'яток та старожитностей українського народу. Громадсько-політична, культурно-просвітницька, педагогічна та наукова діяльність були невіддільною часткою життєдіяльності дослідника. Він залишив помітний слід в українській культурі.

Лілія Іваневич,

*старший викладач Хмельницького інституту
конструювання моделювання швейних виробів*

Праці

1. Очерки по истории декоративного искусства Украины. Ч.1. Художественное убранство дома в прошлом и настоящем. – К., 1914. – 147 с.

2. Київ. Путеводитель с планом г. Києва и 58 иллюстрациями. – К.: Изд-во В.С. Кульженко, 1917. – 346 с.

3. Старовинне мистецтво на Україні. – К.: Криниця, 1918. – 23 с.

4. Коліївщина. (Гайдамаччина в 1768 році). – К.: Час, 1918. – 48 с.

5. Дещо з української творчості артиста-маляра Тропініна // Зап. наук. т-ва ім. Т. Шевченка. – Л., 1910. – Т.103. – Кн.3. – С. 98–112.

6. Шевченко-художник. Schevtschenko comme peintre // Рус. библиофил. – Петербург, 1914. – Ч.1. – С. 28–47.

7. Подольськія “колядки” и “шедрівки” // Православная Подолия. – Каменец-Подольский, 1908. – № 1. – С. 4–10; № 2–3. – С. 28–39; № 4. – С. 60–76.

Про К.В. Широцького

1. Кость Широцький (у працях істориків і дослідників-мистецтвознавців України Євфимія Січінського та Володимира Січинського) / Упоряд. А.М. Трембіцький; Передм. Л.А. Іванович. – Хмельницький, 2004. – 32 с.

2. Завальнюк О. К.В. Широцький і університетське будівництво в Україні (1917–1919 рр.) // Поділля у контексті укр. історії. – Вінниця, 2001. – С. 161–165.

3. Вінюкова В. Родовід Широцьких: Матеріали 5-ї наук. геральд. конф. – Л., 1995. – С. 80–85.

4. Удріс І. Концепція української мистецької класики Костянтина Широцького // Київ. старовина. – 1994. – № 4. – С. 82–86.

5. Назаренко Є. Визнання // Поділля. – 1993. – 15 груд. – С. 3.

6. Рибakov М. Біля витоків мистецтвознавчої науки // Музика. – 1993. – № 3. – С. 24.

7. Афанасьєв В. Фанатична відданість справі // Культура і життя. – 1999. – 6 січ. – С. 3.

7 липня

75 років з дня народження

Олександра Андрониковича Відоменка

Відомий шевченкознавець і краєзнавець, двоправнучатий племінник Т.Г. Шевченка по брату Йосипу Олександр Андроникович Відоменко народився 7 липня 1931 року в селі Моринцях Черкаської області.

У 1949 році він закінчив Моринську семирічну школу і вступив до шевченківського гідромеліоративного технікуму. Далі навчався на біологічному факультеті Одеського державного університету ім. І. Мечникова. Закінчивши його, десять років працював учителем, завідувачем, директором у школах Звенигородщини.

Переїхавши у Хмельницький, протягом тридцяти років викладав хімію в економічному технікумі.

Усе життя цікавився життєвим і творчим шляхом Тараса Шевченка, по можливості вникаючи в усі подробиці. І лише з приходом незалежності України, коли українці отримали вистраждану за довгі роки і омріяну Шевченком “свою хату”, в якій постала “своя правда”, праправнук Т. Шевченка у віці 64 років взявся за перо.

У 1995 році в газеті “Подільські вісті” він вперше надрукував невелику замітку “Релігійні погляди Тараса Шевченка”, в якій стверджував, що великий поет не був “завзятим атеїстом”, як проголошували радянські ідеологи, а віруючою людиною.

1996 року у видавництві “Поділля” вийшла його збірка нарисів “Сумна та радісна Шевченкіана”.

2000 року побачила світ нова книга О. Відоменка “Оплаканий і зраджений”. Читачі відзначили, що в цій книзі до деяких питань, пов’язаних з життям і творчістю Кобзаря, підходи не такі, як в академічних виданнях і шкільних підручниках. О. Відоменко спростовував, наприклад, думку про те, що Т. Шевченко нібито не знав, що він народився у Моринцях, довів, що батько поета не був з дуже бідного та темного роду.

У 2002 році вийшла третя книжка О. Відоменка “Тарас Шевченко і родина Енгельгардтів: Телеповість, есе, нариси, статті та рецензії” (у співавторстві з Є. Семенюком). Автор заперечує уявлення про родину Енгельгардтів як лише жорстоких гнобителів своїх кріпаків.

Вивчав О. Відоменко і всі подробиці історії написання відомого “Заповіту” (аж до перебігу хвороби поета), назвавши свої пошуки “Збагнімо віщий «Заповіт»”.

2005 року він видав книжки літературознавчих етюдів під назвою “Нашадок восьми гетьманів України” і “Микола Гоголь – гетьманський та княжий нащадок”.

Олександр Андроникович Відоменко – лауреат обласної премії імені Микити Годованця, якої був удостоєний за книгу нарисів “Оплаканий і зраджений” та широку популяризацію творчої спадщини Т.Г. Шевченка.

За активну громадську діяльність на посаді заступника голови Всеукраїнського об’єднання ветеранів Указом Прези-

дента України нагороджений орденом “За мужність” та медаллю “Захиснику Вітчизни”.

Благословенням Святійшого Патріарха Київського та всієї Руси-України Філарета за заслуги перед Україною Олександр Відоменку та його нащадкам даровано право на родовий герб та нагороджено орденом Лицарської доблесті V ступеня.

2004 року за активну участь у помаранчевій революції він нагороджений Грамотою українського народного комітету та нагрудним пам’ятним знаком “Гвардія революції”.

А. Сваричевський,
*лауреат обласної премії
імені Т.Г. Шевченка*

Твори

1. Сумна та радісна Шевченкіана. – Хмельницький: Поділля, 1996. – 52 с.

2. Оплаканий і зраджений: Нариси і ст. – Хмельницький: Поділля, 2000. – 152 с.

3. Відоменко О., Семенюк Е. Шевченко і родина Енгельгардтів: Телеповідь, есе, нариси, ст. та рец. – Хмельницький, 2002. – 173 с.

4. Збагнімо віщий “Заповіт”: Докум. повість. – Хмельницький, 2004. – 40 с.

5. Нашадок восьми гетьманів України: Літературознавчі етюди. – Хмельницький, 2005. – 96 с.

6. Тарасова хата та школа // Молодь України. – 2001. – 16 лют.

Про О.А. Відоменка

1. Кульбовський М. У пошуках істини // З подільського кореня. Кн. 2. – Хмельницький, 2003. – С. 120–122.

2. Сваричевський А. Праправнук великого поета // Зустрічі далекі і близькі: Нариси. – Хмельницький, 2003. – С. 39–42.

3. Качеровська Н. Шевченко очима праправнука // Майбуття. – 2003. – 11 серп.

4. Яременко В. Жива гілка // Поділ. кур'єр. – 2001. – 26 лип.; Слово і час. – № 4. – С. 82–83.

5. Гуцульський А. Тарас Шевченко – очима праправнука // Проскурів. – 2000. – 20 жовт.

6. Костюк Б. Незгасний промінь: Про нову кн. О. Відоменка “Оплаканий і зраджений” // Проскурів. – 2000. – 15 груд.

19 липня

130 років з дня народження

Володимира Мойсейовича Чехівського

Володимир Мойсейович Чехівський – державний, громадсько-просвітницький і культурний діяч. Народився 19 липня 1876 року в селі Горохуватці на Київщині в родині священнослужителя.

У 1896 році закінчив Київську духовну семінарію, а в 1900 – Київську духовну академію. Політичну діяльність розпочав як член гуртка українських соціал-демократів – “драгоманівців” – у 1897 році під час навчання в академії. Після складання іспиту на вчителя гімназії при Київському університеті і за наукову працю з історії Української церкви отримав ступінь магістра.

У 1901–1905 рр. працював помічником інспектора Подільської духовної семінарії. У Кам'янці-Подільському остаточно сформувалися його національно-політичні погляди. Разом з Є. Сіцінським та С. Іваницьким він організував українську Громаду, згуртував навколо себе молодих семінаристів, інтелігенцію, сприяв пробудженню українських національно-культурних сил.

Авторитет Володимира Мойсейовича був великим, особливо серед молоді. Цікавим є той факт, що семінаристи сотого випуску в центрі віньєтки розмістили фото В. Чехівського (замість керівництва семінарії). Реакція з боку адміністрації була відповідною. В. Чехівський змушений був покинути семінарію після трьох років роботи в ній (1904).

Володимир Мойсейович завжди займав активну громадянську позицію. У 1902–1904 рр. він входив до Революційної партії України (РУП), брав участь в українському національно-культурному відродженні на Поділлі. У 1905 став одним із засновників подільського українського товариства “Просвіта”, яке організувало передову частину інтелігенції, готову до участі у визвольних змаганнях 1917–1920 рр., українській революції та побудові української держави.

У 1906 В. Чехівського було обрано депутатом першої Державної думи Росії, після розпуску якої його за участь в українському національному русі заслали на рік у Вологодську губернію. Відбувши заслання, він переїхав до Одеси. Працював у гімназії, комерційному і технічному училищах. Входив до української Громади міста, “Просвіти”, був редактором газети “Українське слово”.

У травні 1914 року у В. Чехівського було зроблено обшук, жандарми вилучили нелегальну літературу “протиурядового характеру”. На нього завели справу, встановили нагляд поліції за місцем проживання на два роки.

У березні 1917 В. Чехівський, як член Центрального комітету Української соціал-демократичної робітничої партії (ЦК УСДРП), очолив Одеський міський комітет. У квітні цього ж року представляв у Києві на Всеукраїнському національному конгресі українську Громаду Одеси, був обраний до складу Української Центральної Ради (УЦР). Наприкінці 1917 переїхав до Києва, активно включившись в громадсько-політичне життя.

За гетьманату В. Чехівський працював в Українському національному союзі і, будучи головою Українського військового революційного комітету (УВРК), організував у Києві виступ проти гетьманського уряду (14.12.1918 р.). Очолюваний ним УВРК повідомив про відновлення “волею народу” Української Народної Республіки (УНР) і перехід влади до “народного уряду республіканської Директорії”, яка 19 грудня 1918 р. проголосила себе верховною владою в УНР і призначила 26 грудня В. Чехівського, як чільного діяча національно-визвольного руху, головою Ради народних міністрів і міністром закордонних справ УНР.

Діяльність очолюваної В. Чехівським Ради народних міністрів ускладнювалася утворенням 28 грудня 1918 р. у Курську Тимчасового робітничо-селянського уряду України за підтримки радянської Росії. В. Чехівський ініціював прийняття закону “Про державну мову Української Народної Республіки”. 1 січня 1919 р. уряд В. Чехівського прийняв закон про Українську Автокефальну Православну Церкву, Всеукраїнський церковний Собор та Священний Синод; 22 січня було проголошено Злуку Української Народної Республіки із Західноукраїнською Народною Республікою; 23 січня Трудовий конгрес затвердив Акт про утворення Соборної України. Через суперечку з С. Петлюрою В. Чехівський вийшов з уряду, однак фактично ще керував ним аж до середини лютого. Він продовжував залишатися у вирі політичного життя. З його ініціативи було проведено Трудовий конгрес у Кам’янці-Подільському (березень 1919). Конгрес створив Комітет охорони республіки і доручив В. Чехівському очолити його, але 28 березня Комітет припинив свою роботу.

Свою громадську діяльність Володимир Мойсейович продовжив на духовному поприщі. 14–30 жовтня 1921 р. на першому Церковному Соборі Української Автокефальної Православної Церкви В. Чехівського було обрано радником митрополита В. Липківського і головою ідеологічної комісії, “благовісником” (проповідником) Всеукраїнської Православної Церковної Ради, організатором Пастирських курсів у Києві. Та офіційною владою у цьому ж році він був звинувачений у “петлюрівщині”, незабаром слідча комісія при Раднаркомі УРСР його реабілітувала.

Гоніння продовжувались. Його усунули від викладання у медичному та політехнічному інститутах, роботи у сільськогосподарському науковому комітеті. На життя заробляв перекладами (з російської на українську мову), написанням богословських та науково-історичних праць для журналів “Україна”, “Церква і життя”.

29 липня 1929 року його заарештували. Архієпископа В. Чехівського, колишнього члена ЦК УСДРП і прем’єр-міністра Директорії звинуватили в причетності до діяльності Спілки визволення України.

19 квітня 1930 р. його засудили до розстрілу, але потім вирок замінили 10 роками суворої ізоляції. Він відбував ув'язнення в Харківському та Ярославському політизоляторах. 1933 року його відправили на Соловки, а 1936 продовжили термін ув'язнення до 20 років заслання без права листування.

3 листопада 1937 року за вироком трійки УНКВС Ленінградської області В. Чехівський був розстріляний.

Сьогодні його ім'я реабілітоване. Життєвий шлях В. Чехівського, його суспільна діяльність, наукова, історико-богословська спадщина чекають свого дослідника.

Анатолій Трембіцький,
*завідувач Хмельницького міського відділу Центру
дослідження історії Поділля та Південно-Східної
Волині Інституту історії України НАНУ*

Праці

(з фонду А. Трембіцького)

1. Киевский митрополит Гавриил Банулеско-Бодони. – 1905.
2. За Церкву, Христову громаду, проти царства тьми. – 1922.

Про В.М. Чехівського

1. Грищенко А. Перший прем'єр Директорії // Уряд. кур'єр. – 2004. – 23 листоп.
2. Нечаєв О. Перший голова уряду України // Уряд. кур'єр. – 2000. – 19 серп.
3. Білокінь С. Репетиція беззаконь // Україна. – № 37. – 1989. – С. 13–15.
4. Бурко Д., протосвітер. Професор Володимир Чехівський // Укр. автокефальна православна церква – вічне джерело життя. – Саут-Бенд-Брукс (Нью-Джерсі, США), 1988. – С. 333–335.

120 років з дня народження

Георгія Семеновича Верейського

Ім'я народного художника Російської Федерації, заслуженого діяча мистецтв, академіка Георгія Семеновича Верейського посідає почесне місце в історії графічного мистецтва.

Його твори зберігаються в головних музеях Росії – Державній Третьяковській галереї, Державному Російському музеї, Державному музеї образотворчих мистецтв ім. О.С. Пушкіна та інших, а також у багатьох приватних збірках. Найбільша частина творчого доробку художника (понад 3000 експонатів, у тому числі і особисті речі, фотографії, документи) знаходиться у нашому місті.

Саме тут, у Проскурові, 30 липня 1886 року народився майбутній художник, тут пройшли його дитячі роки.

Родина Верейських належала до проскурівської інтелігенції. Батько, Семен Петрович, мав університетську освіту, захоплювався природничими науками, знав декілька іноземних мов. Мати, Катерина Дем'янівна, освічена, життєрадісна, енергійна жінка, була закохана у мистецтво. Це вона прищепила дітям любов до прекрасного. Вони зростали в культурній атмосфері: в домі панувала злагода, звучав рояль, точилися розмови про мистецтво і т.д. Сестра майбутнього художника – Неоніла Семенівна – згодом стала заслуженою артисткою Росії.

У дитинстві в Георгія проявився хист до малювання, батьки це помітили і сприяли розвитку його здібностей. У 1895 році родина переїхала до Харкова, де дев'ятирічний хлопчик почав навчатися в гімназії та одночасно відвідувати приватну художню студію живописця-педагога Є.Є. Шрейдера.

У роки навчання юнак багато працював над собою, не розлучався з етюдником та альбомом. Особливо любив писати портрети.

Утім рішення присвятити себе мистецтву визріло не одразу. Після закінчення у 1904 р. із золотою медаллю гімназії

юнак вступив на юридичний факультет Харківського університету. Його студентство розтягнулося аж на 7 років. Воно було перерване дворічним перебуванням за кордоном, яке принесло Верейському нові художні враження: він відвідав Відень та Мюнхен, ознайомився з найкращими музеями та виставками, подорожував північною Італією, де вивчав скарби світового мистецтва.

У 1911 році Георгій переїхав до Петербурга. Через рік він закінчив навчання в Петербурзькому університеті, і на цьому з юриспруденцією було покінчено. Остаточний вибір було зроблено. Усе своє подальше життя він присвятив образотворчому мистецтву.

Спочатку співпрацював з журналом “Театр і мистецтво” (1912–1916), почав студіювати у “Новій художній майстерні”, яку очолювали відомі митці Є.Є. Лансере, М.В. Добужинський, А.П. Остроумова-Лебедева, Б.М. Кустодієв, став постійним учасником виставок творчого об’єднання “Світ мистецтва”.

Перша світова війна змінила русло мистецької діяльності Верейського. У 1916 р. його призвали на військову службу, зачислили художником до складу Трофейної комісії. Він писав портрети георгіївських кавалерів, робив багато пейзажних замальовок з натури.

Після демобілізації (1918) Г. Верейський повернувся до Петрограда, почав плідно працювати, поєднуючи творчу діяльність з музейною і педагогічною роботою.

Здійснилася його мрія стати співробітником Ермітажу: спочатку він – помічник, а з 1921 р. – головний хранитель відділу гравюр. Викладав історію гравюри на поліграфічному факультеті Академії мистецтв. У цей період вперше почав виконувати роботи в техніці літографії і згодом став загально-визнаним майстром цієї справи.

Улюбленими жанрами митця завжди були портрет, пейзаж, інтер’єр, проте саме в портреті Георгій Семенович з максимальною силою розкрився як художник. При всій проникливості художнього бачення його роботи наповнені незмінною доброзичливістю до людей. Він акцентує увагу на позитивних якостях, закладених у природі людини.

Велика Вітчизняна війна круто повернула життя всієї країни, стала рубежем і в творчості Г. Верейського. Його родина евакуювалась. Художник залишився в блокадному Ленінграді. Виконуючи свій обов'язок громадянина і художника, він фіксує тодішні події в своїх роботах, аби вони стали своєрідним пам'ятником того часу. Працює над портретами героїв Балтики, починає велику серію портретів діячів культури, які залишилися в облозі. За цю серію (згодом продовжену і розширену) у 1946 р. художник був удостоєний Державної премії. Тоді ж він отримав звання заслуженого діяча мистецтв Росії, був нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора, а в 1949 р. обраний дійсним членом Академії мистецтв СРСР.

Наступне десятиліття було надзвичайно плідним для митця. Численні твори, які ставали дуже популярними, закріпили за ним ім'я одного з найвидатніших майстрів графіки радянської доби.

18 грудня 1962 року життя Георгія Семеновича Верейського обірвалось.

Вдова Раїса Михайлівна Верейська погодилася передати твори художника на його батьківщину, у м. Хмельницький. У 1980 р. в старовинному будинку по вул. Червоноармійській було відкрито меморіальний музей Г.С. Верейського. Згодом виникла потреба в капітальному ремонті приміщення, і всі експонати звідти були передані Хмельницькому обласному художньому музею. В одному з його залів відкрито постійно діючу меморіальну виставку нашого земляка.

Галина Козловська,
*завідувач відділу меморіальної спадщини
Г.С. Верейського Хмельницького обласного
художнього музею*

Про Г.С. Верейського

1. Чернова Г.А. Георгий Семенович Верейский. – М.: Искусство, 1965. – 164 с.
2. Верейський Георгій Семенович // Мистецтво України: Бібліогр. довід. – К., 1997. – С. 106.

3. Верейский О. Об отце Г.С. Верейском // Верейский О. Встречи в пути. – М., 1988. – С. 11–26.

4. Веряньський В.І. Художньо-меморіальний музей Г.С. Верейського в [м. Хмельницькому]: Путівник. – Л., 1984. – 59 с.

5. Назаренко Є.Д. Майстер пейзажу // Подільської землі сини. – Хмельницький, 1993. – С. 20–23.

6. Жемайло Л. Епоха в портретах // Моя газ. +. – 2003. – 13 нояб.

7. Щегельська О. Портретне мистецтво Георгія Верейського // Є! – 2003. – 6 листоп.

8. Козловська Г. Майстер портрета // Проскурів. – 2003. – 31 жовт.

9. Троїцька Л. Цей несподіваний Верейський: [Відкрито виставку картин в Кам'янець-Поділ. картин. галереї] // Кам'янець-Поділ. вісн. – 1998. – 13 черв.

вересень

10 років з часу заснування обласного науково-методичного журналу “Педагогічний вісник”

Хмельниччина здавна має великі освітянські традиції. Наша земля дала світові видатних педагогів Герасима та Мелетія Смотрицьких. На Поділлі у різний час учителювали, викладали у навчальних закладах Л. Глібов, І. Огієнко, П. Житецький, С. Сергєєв-Ценський, Г. Мачтет, М. Драй-Хмара, С. Русова, О. Пашенко та інші.

На початку ХХ ст. у Кам'янці-Подільському виходив двотижневий педагогічний журнал “Освіта”, а у нинішньому обласному центрі – “Освіта Проскурівщини”. У виданнях піднімалися злободенні питання педагогічного життя, зверталась увага на недоліки, ділилися освітянськими набутками. Деякі питання залишилися актуальними і сьогодні.

Творчо збагачуються освітянські традиції області в умовах незалежної України. Є чимало напрацювань, пошуків,

відкриттів. Свідчення цього – участь і перемоги юних хмельничан на республіканських олімпіадах, конкурсах, змаганнях, визнання вчителів Поділля на високому державному рівні.

Заснування обласним управлінням освіти і науки Хмельницької облдержадміністрації обласного науково-методичного журналу “Педагогічний вісник” – крок цілком логічний і оправданий часом.

Перший номер часопису вийшов десять років тому, у вересні 1996 року. Він був присвячений викладанню української мови і літератури, бо ж рідна мова, як зазначав К. Ушинський, – це “природний вихователь, найбільший педагог”.

Схвальні відгуки освітян і науковців вже про перший номер надійшли не тільки з області, але й з інших регіонів країни. Для прикладу: “Якнайсердечніше вітаю педагогічну громадськість Проскурівщини-Хмельниччини з виходом у світ науково-методичного щоквартальника «Педагогічний вісник» і щиро зичу, аби невдовзі став щомісячником, бо педагоги вашого краю того варті. Ваш «Вісник» вагомо збагатить сім'ю українських журналів педагогічного профілю. Осібно відзначаю, що перше число часопису – і вже тематичне (аналога цьому щось не пригадую), до того ж з рідної мови, як першооснови всього духовного життя нації. Значить, вміють у Проскурові глянути в корінь, в саму суть. На завершення відзначаю досить високий поліграфічний рівень нового педагогічного видання... Одне слово – порядне, пристойне видання,” – зробив свої висновки Борис Степанидин, лауреат Державної премії України в галузі науки, професор Рівненського гуманітарного університету.

Згідно з рішенням редакційної колегії видання “Педагогічного вісника” – тематичне, тобто кожен номер розрахований на певну категорію освітян. Побачили світ журнали з питань викладання української мови і літератури, математики і фізики, історії, географії, хімії, початкової освіти, дошкільного виховання, виховної роботи, управлінської діяльності, економіки тощо.

Змістовне наповнення часопису визначається рубриками: “Зернини педагогічного досвіду”, “З творчої лабораторії вчителя”, “У творчому пошуку”, “Майстри педагогічної ниви”,

“Експеримент”, “Нестандартні форми”, “У школах нового типу” та ін.

Журнал постійно надає свої сторінки для обміну досвідом роботи кращим педагогам.

Забезпеченню наукового підходу до навчально-виховного процесу в освітніх закладах області сприяють виступи в часописі науковців Кам’янець-Подільського університету, обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Хмельницького педагогічно-гуманітарного інституту, Хмельницького національного університету, учених з Києва, Львова та ін.

Одним із напрямків роботи редколегії є краєзнавство. Цьому сприяють рубрики: “Подільської землі сини”, “З історії освіти на Поділлі”. З них читачі вже дізналися про доктора географічних наук К. Геренчука, визначного математика М. Чеботарьова, перебування С. Русової в Кам’янці-Подільському, педагогічну діяльність Л. Глібова в Чорному Острові, О. Пашенко – в місті над Смотричем.

Спеціальний випуск був присвячений Міжнародному Шевченківському святу на Хмельниччині, яке відбулося у травні 2000 р. Він був зініційований редактором журналу і вмістив краєзнавчі матеріали про перебування Шевченка на Поділлі і Волині, а також досвід освітян по використанню Шевченкіани у вихованні підростаючого покоління. Часопис вручався як сувенір представникам з усіх регіонів України та зарубіжжя.

Огляд матеріалів часопису за 10 років переконує, що педагогічна думка на Поділлі не згасає, продукуючи нові ідеї, технології, гіпотези, шукаючи свої шляхи творення сучасної школи, намагаючись продовжити просвітницькі традиції краю, великих земляків, торуючи дорогу через журнал до читачів.

Отже, науково-методичний журнал “Педагогічний вісник” – це видання, якому в роки незалежності України судилося відновити через більш як шістдесятирічний проміжок часу перерваний ланцюг подільської освітянської преси і стати в нагоді педагогічній громаді регіону в розбудові національної школи.

Анатолій Сваричевський,
редактор журналу “Педагогічний вісник”

Про журнал

1. Сваричевський А. Освітнянські традиції і педагогічна преса Поділля // Хмельниччина в роки незалежності України: стан і перспективи: Матеріали обл. наук.-теорет. конф., присвяч. 10-й річниці Незалежності України 15 серп. 2001 р. – Хмельницький, 2001. – С. 141–146.

2. Сваричевський А. Освітнянські традиції Поділля і “Педагогічний вісник”: журналу – 5 років // Бібліотеки в інформ. суспільстві: Матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 100-річчю Хмельниц. ОУНБ ім. М. Островського 21 верес. 2001 р. – Хмельницький, 2001. – С. 300–305.

3. Прокопчук В. Ювілей скромний, але примітний: До 5-річчя журналу // Пед. вісн. – 2001. – № 2. – С. 2.

4. Магера М. Журнал очима наших читачів // Пед. вісн. – 2001. – № 2. – С. 2.

5. Степанидин Б. Дружнє слово про “Педагогічний вісник” // Пед. вісн. – 1997. – № 2. – С. 1.

10 вересня

90 років з дня народження

Дмитра Михайловича Брилінського

Педагог, відмінник народної освіти України, ветеран праці Дмитро Михайлович Брилінський народився 10 вересня 1916 року в селі Сирватинцях Городецького району.

Закінчив у своєму рідному селі семирічку, робітничий факультет Кам'янець-Подільського інституту народної освіти (1935), а за чотири роки поспіль ще й філологічний факультет Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М.В. Гоголя.

Учасник бойових дій і ветеран Другої світової війни, нагороджений орденами та медалями.

Трудився на освітянській ниві, викладав українську мову і літературу в Кам'янець-Подільському училищі, загальноосвіт-

ній школі. За свою роботу відзначений знаком “Відмінник народної освіти”.

Займався літературною діяльністю. Зібрав, упорядкував і видав “Словник подільських говірок”, який був схвалений О. Гончарем (з письменником листувався, написав про нього нарис). На сторінках газети “Русалка Дністрова” (Тернопіль) друкувалася публіцистична розвідка Д.М. Брилінського “Витяг духу, або Місце і роль Бога в творчості Т.Г. Шевченка”. Він – автор поетичних збірок “Снопик” (1993), “Загадки” (1996), “Україно моя, Україно” (1998), книжок публіцистики й нарисів про подолян. Остання робота Дмитра Михайловича – літературно-наукове видання “Письменники і Хмельниччина” (1998). Це серйозне і значуще дослідження життя і діяльності літераторів-земляків, тих, хто жив і працював на Поділлі.

Людина активна, творча, ініціативна, відповідальна, свідомий громадянин, він ніколи не стояв осторонь суспільного життя. Усе, чим жив народ, знаходило відображення в його творах. “Не просто життя – віддзеркалення епохи”, – так відгукнулась про нього хмельницька газета “Проскурів”.

Брав участь у Всесвітньому форумі українців у Києві (1992). Був одним із перших членів Хмельницької міської літературної спілки “Поділля”. За досягнення у галузі літератури удостоєний міської премії імені Б. Хмельницького (1996).

Шана від колег та всіх, хто знав його, – результат визнання Д. Брилінського як людини і фахівця.

5 березня 1998 року Дмитра Михайловича з нами не стало.

Микола Житар,
*член правління Хмельницької міської
літературної спілки “Поділля”*

Твори

1. Україно моя, Україно!: [Поезія]. – Хмельницький, 1998. – 64 с.

2. Український словник власних імен людей / Упоряд. Д.М. Брилінський. – Хмельницький, 1995. – 40 с.

3. Весна; Мово українська; Витязь духу; Будівничі – гарні люди: [Вірші] // Творче Поділля. – Хмельницький, 1993. – С. 6–12.

4. Словник подільських говірок. – Хмельницький, 1991. – 119 с.

Про Д.М. Брилінського

1. Шмурикова Н. Пам'яті Дмитра Брилінського: [Вірш] // Літ. громада. – 1999. – № 1–2. – С. 30.

2. Яковчик А. Зі спогадів про Д.М. Брилінського // Літ. громада. – 1999. – № 1–2. – С. 30.

3. Ласунець С. Не просто життя – віддзеркалення епохи // Проскурів. – 1998. – 15 трав. – (Сімейний альбом).

4. Дмитрик В. Дмитрові Брилінському – 80 // Літ. громада. – 1996. – № 3 (верес.).

120 років з дня народження

Віктора Кіндратовича Приходька

Державний, громадсько-просвітницький і культурний діяч Віктор Кіндратович Приходько народився у 1886 році на Поділлі.

Навчався у Приворотському духовному училищі (1895–1899) та Подільській духовній семінарії (1899–1905).

Будучи учнем духовної семінарії, став членом української Громади (1901–1902), яка об'єднала національно свідомих громадян і стала провідницею подільської “Просвіти”. Тут остаточно сформувалися національно-політичні погляди В. Приходька.

Після закінчення духовної семінарії (1905) отримав призначення законовчителя церковнопарафіяльної школи у селі Підпилип'я (Кам'янецьчина). За станом здоров'я за призначенням не поїхав, але влаштувався писарем у канцелярію Подільської духовної консисторії.

Активно займався громадською діяльністю. Він – член Подільського українського товариства “Просвіта” у Кам’янці-Подільському (1906–1914), учасник першого Всеукраїнського просвітньо-економічного кооперативного конгресу у Львові (січень 1909), організованого львівським товариством “Просвіта” і “Крайовим Союзом”.

Часи були неспокійні (йшла Перша світова війна), патріотичний настрій українців зростає. У В. Приходька, як у члена “Просвіти”, вчинили вдома обшук (17 травня 1914 р.), поліція вилучила нелегальну літературу. Наприкінці 1914 справу на нього було закрито, але начальник губернського жандармського управління в інтересах “державної безпеки” наказав встановити нагляд за місцем проживання терміном на один рік.

В. Приходько залишається у вирії подій. Він продовжує спілкуватися з передовою частиною інтелігенції, яка дозріла для визвольних змагань 1917–1920 рр., української революції та будівництва української держави.

У 1917 р. його обрано подільським губернським комісаром освіти; у 1918, 1920 (до ліквідації більшовиками) він очолював виконавчий орган місцевого самоврядування – Подільське губернське земство. Керував будівництвом шляхів, сприяв розвитку сільського господарства, відкриттю і утриманню земських загальноосвітніх і професійних шкіл та училищ, лікувальних установ.

Наприкінці 1920 разом з урядом Української Народної Республіки (УНР), яка зазнала поразки, емігрував. Жив у Польщі (1922, 1923), читав лекції з права в Українській господарській академії в Подєбродах (Чехословаччина). У 1933 р. висунув і пропагував ідею скликання Всеукраїнського національного конгресу, в 1945 емігрував до Німеччини, 1949 – до США, де проживав до кінця життя (1998).

Безпосередній учасник просвітницько-політичного руху в Україні, він залишив нащадкам цінні спогади про ті часи. Його книга у двох частинах “Під сонцем Поділля” дає можливість сучасним дослідникам скласти об’єктивну картину минувшини. Перша частина охоплює період 1895–1905 рр. (чотири рази виходила за кордоном, Нью-Йорк–Мюнхен, 1931–1967), розпо-

відає про діяльність подільської “Просвіти”, подає факти і дані, які уже неможливо віднайти в архівах України. Друга частина, про період 1907–1920 рр. (доеміграційний період життя В. Приходька), побачила світ у 1967 р.

Низка його статей публікувалась у науково-літературних щомісячниках українського спрямування “Наша культура” (Варшава, 1935–1937) та католицького спрямування “Дзвони” (Львів, 1931–1939), щоденному українському часописі “Діло” (Львів, 1931–1939), а багато нарисів та історико-краєзнавчих розвідок – у періодичній пресі.

Наукова, державно-громадська та національно-культурна спадщина Віктора Кіндратовича Приходька ще чекає свого вітчизняного дослідника.

Андрій Трембіцький,
*студент Кам'янець-Подільського
державного університету*

Праці

(з фонду А. Трембіцького)

1. Під сонцем Поділля. Спогади. – 4-е вид. – Нью-Йорк–Мюнхен: Криниця, 1967.
2. Професор Евфим Сіцинський. (З приводу смерті) // Дзвони. – Л., 1939. – С. 297.

Про В.К. Приходька

1. Приходько Віктор // Енцикл. українознав. – Л., 1996. – Т. 6. – С. 2346.
2. Яременко В.І. Подільська “Просвіта” (1906–1994 рр.) за спогадами Віктора Приходька // Проблеми духов. і нац. відродження на Поділлі: До 90-річчя утворення Поділ. “Просвіти”// Матеріали Всеукр. наук.-краєзн. конф. – Хмельницький, 1995. – С. 20–22.

Зміст

Передмова	3
Знаменні і пам'ятні дати	4
Січень	4
Лютий	6
Березень	8
Квітень	9
Травень	11
Червень	12
Липень	14
Серпень	16
Вересень	17
Жовтень	18
Листопад	20
Грудень	21
У 2006 році виповнюється... ..	22
Бібліографічні довідки	27
1 січня – 60 років з дня народження Лева Васильовича Баженова	27
7 січня – 80 років з дня народження Веніаміна Володимировича Кушніра	30
3 лютого – 100 років з дня народження Сергія Васильовича Кукурузи	32
16 березня – 135 років з дня народження Миколи Григоровича Бурачека	34
18 квітня – 90 років з дня народження Володимира Самійловича Бабляка	37

<i>4 травня</i> – 100 років з часу заснування “Просвіти” на Поділлі	39
<i>19 травня</i> – 80 років з дня народження Миколи Степановича Житара	42
<i>травень</i> – 210 років з дня народження Степана Хомича Хотовицького	44
<i>7 червня</i> – 120 років з дня народження Костя Віталійовича Широцького	46
<i>7 липня</i> – 75 років з дня народження Олександра Андрониковича Відоменка	49
<i>19 липня</i> – 130 років з дня народження Володимира Мойсейовича Чехівського	52
<i>30 липня</i> – 120 років з дня народження Георгія Семеновича Верейського	56
<i>вересень</i> – 10 років з часу заснування журналу “Педагогічний вісник”	59
<i>10 вересня</i> – 90 років з дня народження Дмитра Михайловича Брилінського	62
120 років тому народився Віктор Кіндратович Приходько	64

**Календар
знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини
на 2006 рік**

Укладачі:
*Гук С.Б.
Мельник В.О.*

Відповідальна за випуск:
Синиця Н.М.

Комп'ютерний набір:
*Кострицька Т.В.
Дорош В.Ю.*

Редагування, комп'ютерна верстка:
Яворська О.Д.

Підписано до друку 25.10. 2005 р. Формат А3.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографією. Тираж 150 пр.

15⁰⁰
1

Віддруковано ПП Заколотним М.І. з готового оригінала-макета